

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра педагогіки та психології освітньої діяльності

Кваліфікаційна робота
магістра
на тему **Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до роботи в**
умовах Нової української школи

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0118-з
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
освітньої програми Педагогіка вищої школи

Ю.О. Андреева

Керівник к.пед.н., доцент Козич І.В.

Рецензент к.філос.н., доцент Іванова Л.С.

Запоріжжя

2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології

Кафедра педагогіки та психології освітньої діяльності

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітня програма Педагогіка вищої школи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

д.психол.н., проф. Н.Ф. Шевченко

« ____ » _____ 2019 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Андрєєвій Юлії Олександрівні

1. Тема роботи Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до роботи в умовах Нової української школи

керівник роботи Кози Ірина Володимирівна, к.пед.н., доцент

затверджені наказом ЗНУ від «30» травня 2019 року № 819-с

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи вивчення та аналіз педагогічної літератури та навчально-методичних джерел із проблеми дослідження.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) на основі аналізу педагогічної літератури розглянути концепцію «Нова українська школа», її мету і головні компоненти; охарактеризувати сучасного вчителя НУШ; розглянути та проаналізувати основні підходи та педагогічні умови до професійної підготовки майбутніх вчителів в умовах НУШ; проведення методичного семінару для вчителів початкових класів та розробка вправ з використанням Lego-технологій.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) немає

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Козич І.В., доцент		
Розділ 1	Козич І.В., доцент		
Розділ 2	Козич І.В., доцент		
Висновки	Козич І.В., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обрання та затвердження теми магістерської роботи	січень 2019 р.	Виконано
2	Збір та систематизація матеріалу	січень-лютий 2019 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень-травень 2019 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	вересень-листопад 2019р.	Виконано
5	Написання висновків	листопад 209 р.	Виконано
6	Проходження передзахисту	грудень 2019 р.	Виконано
7	Проходження нормоконтролю	грудень 2019 р.	Виконано

Студент _____ Ю.О. Андреева

Керівник роботи _____ І.В. Козич

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.В. Козич

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 96 сторінки, 72 джерела, 2 додатки.

Об'єкт дослідження – компетентність майбутнього вчителя початкових класів.

Предмет дослідження – особливості підготовки майбутніх вчителів початкових класів до роботи в умовах Нової української школи.

Мета дослідження полягає в аналізі сутності та особливостей підготовки майбутнього вчителя початкової школи згідно з концепцією НУШ.

Методи дослідження: конкретно-пошуковий, порівняльний, методи класифікації, аналізу та узагальнення.

Наукова новизна дослідження зумовлена постановкою і розробкою проблеми, яку досі не було виокремлено як предмет комплексного наукового дослідження в українській педагогічній науці.

Практична значущість роботи полягає у можливості використання матеріалів дослідження при підготовці студентів педагогічних коледжів, інститутів та університетів, при перепідготовці вчителів початкових класів, які працюватимуть в умовах Нової української школи. Ключові положення роботи можуть доповнити підручники та навчальні посібники з педагогіки, використовуватись у лекційних курсах ЗВО.

Ключові слова: КОНЦЕПЦІЯ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА», ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ, ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ, LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА».....	10
1.1. Мета і головні компоненти концепції НУШ	10
1.2. Компетентності сучасного вчителя НУШ.....	17
РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	39
2.1. Підходи до професійної підготовки майбутніх учителів.....	39
2.2. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя в умовах НУШ.....	52
2.3. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів початкових класів до реалізації компетентнісного підходу та впровадження Lego-технологій в Новій українській школі.....	64
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

2018 рік став періодом суттєвих змін у системі шкільної освіти, зокрема початкової ланки. Оскільки було прийнято новий Державний стандарт початкової загальної освіти та запроваджено на всеукраїнському рівні ключової реформи Міністерства освіти і науки України «Нова українська школа», згідно з якими метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Певні зміни передбачаються не тільки в навчанні учнів, але й підготовці майбутніх вчителів початкових класів.

Сучасний педагог не повинен виконувати роль єдиного джерела знань, йому потрібно перетворитись із ретранслятора на помічника, ментора дитини, який супроводжує її у процесі пізнання і досліджує світ разом із нею. Такі пріоритети зумовлюють появу нового покоління вчителів початкової школи, здатних відповідати викликам суспільства.

На етапі розбудови НУШ постає питання підготовки майбутнього вчителя початкових класів, головною функцією якої є формування його професійної компетентності. Нові закони «Про освіту», «Про вищу освіту» наголошують про необхідність формування в майбутніх фахівців ціннісного ставлення до праці як джерела саморозвитку особистості, реалізації закладених у людину можливостей. Тому процес навчання майбутніх педагогів має бути спрямований на підготовку компетентних, інтелектуально і духовно розвинутих фахівців, які здатні здійснювати освітню та виховну діяльність згідно з потребами кожної дитини, суспільства та країни зокрема.

Вищі навчальні заклади, готуючи майбутніх педагогів, дають їм певну суму академічних знань і, на жаль, приділяють дуже мало уваги психологічній підготовці учителів до роботи в сучасній школі, вмінню активізувати особистісний потенціал і моделювати своє професійне самовдосконалення.

Процес підготовки майбутніх вчителів закладів початкової шкільної освіти потребує активізації пізнавальної діяльності студентів, постійної самостійної роботи з новими джерелами інформації, накопичення цінного досвіду в забезпеченні життєдіяльності дітей молодшого шкільного віку. До того ж викладачі сучасних ЗВО повинні постійно працювати над пошуком цікавих та продуктивних форм і методів організації власного процесу навчання. Саме сучасні інтерактивні технології зможуть допомогти студенту сконцентрувати свою увагу на важливих аспектах, отриманих в ході занять знань. Досвідчений педагог у процесі навчання не повинен надавати студенту готову інформацію, він повинен активізувати його розумову діяльність, надавати можливість знайти власне правильне рішення, на підставі отриманих знань.

За останні десятиліття у педагогічній науці здійснені спеціальні дослідження змісту професійно-педагогічних умінь (О. Абдулліна, О.Острианська, В. Сластьонін, Л. Спирін та ін.) та особливостей формування дослідницьких умінь окремих категорій фахівців, а саме: майбутніх учителів іноземної мови (М. Князян), трудового навчання (В. Борисов, Є. Кулик, О.Рогозіна, В. Стешенко), географії (О. Миргородська), музики (В. Лісовий, М.Фалько), суспільствознавчих дисциплін (І. Єрмакова). Проте, на сьогодні недостатньо розробленою залишається проблема формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи в цілому та засобами організації різних видів діяльності.

Теоретичні й практичні засади підготовки майбутніх учителів на компетентнісній основі в педагогічних закладах освіти знайшли відображення у працях В. Андрущенко, В. Бондаря, М. Євтуха, І. Зязюна, В. Кременя, О.Мороза, Н. Ничкало, О. Пометун, Н. Протасової, С. Сисоевої, Л. Хомич та ін. Основні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи у своїх працях висвітлювали А. Бистрюкова, Н. Бібік, В. Бондар, М. Вашуленко, П.Гусак, С. Єрмакова, М. Захарійчук, О. Івлієва, В. Казаков, Н. Кичук, Л.Коваль, О. Комар, А. Крамаренко, Л. Красюк, О. Матвієнко, О. Мельник,

О.Савченко, Л. Сущенко, І. Титаренко, Л. Хоружа, І. Шапошнікова та ін. Лінгводидакти (М. Вашуленко, Л. Варзацька, К. Климова, М. Пентилюк, О. Попова, К. Прищепа, О. Хорошковська та ін.) спрямовують свої наукові розробки на вдосконалення підготовки майбутніх учителів до навчання української мови, оскільки володіння державною мовою дає можливість учневі реалізуватися як громадянинові своєї держави. Останнім часом активізувалися публікації у журналах «Початкова школа», «Початкова освіта», «Учитель початкової школи» щодо рекомендацій організації освітньої діяльності здобувачів початкової освіти та реалізації Концепції нової української школи.

Вивчаючи та аналізуючи останні дослідження та публікації у сфері педагогічних наук щодо підготовки сучасних майбутніх вчителів виявилось, що ця тематика є актуальною, але саме її недостатня наукова розробка визначають **актуальність теми** магістерської роботи.

Об'єктом дослідження є компетентність майбутнього вчителя початкових класів.

Предметом дослідження є особливості підготовки майбутніх вчителів початкових класів до роботи в умовах Нової української школи.

Мета дослідження полягає в аналізі сутності та особливостей підготовки майбутнього вчителя початкової школи згідно з концепцією НУШ.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Огляд концепції «Нова українська школа», її мету і головні компоненти.
2. Характеристика сучасного вчителя НУШ.
3. Розгляд та аналіз основних підходів до професійної підготовки майбутніх учителів.
4. Розгляд педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя в умовах НУШ.
5. Розробка вправ та проведення методичного семінару для вчителів початкових класів з використанням Lego-технологій.

Методологічна база дослідження ґрунтується на основі принципів науковості, об'єктивності, єдності теорії та практики. Для їх реалізації були використані методи: конкретно-пошуковий (для аналізу та систематизації джерел з проблеми), порівняльний, методи класифікації, аналізу та узагальнення.

Наукова новизна роботи зумовлена постановкою і розробкою проблеми, яку досі не було виокремлено як предмет комплексного наукового дослідження в українській педагогічній науці.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання матеріалів дослідження при підготовці студентів педагогічних коледжів, інститутів та університетів, при перепідготовці вчителів початкових класів, які працюватимуть в умовах Нової української школи. Ключові положення роботи можуть доповнити підручники та навчальні посібники з педагогіки, використовуватись у лекційних курсах ЗВО.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

1.1. Мета і головні компоненти концепції НУШ

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головна мета – створити школу, у якій буде комфортно, приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувалося дотепер, а й вчитиме здобувачів освіти застосовувати їх у повсякденному житті.

Основні засади реформи шкільної освіти викладено в Концепції «Нова українська школа» – документ, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку інтелектуальних, творчих здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [33].

Першу версію «Концептуальних засад реформування середньої освіти» МОН оприлюднило 17 серпня 2016, після чого відбулася презентація. Після численного громадського обговорення, Колегія МОН на засіданні 27 жовтня 2016 року схвалила Концепцію Нової української школи. Що таке Концепція Нової української школи? Слово «концепт» – калька з латинської «conceptus» (поняття), від concipio – збирати, вбирати у себе, представляти, уявляти, формулювати, утворювати тощо. Власне текст Концепції НУШ доступно пояснює ідеологію змін в освіті, закладених у новому Законі про освіту.

Концепція «Нової української школи» – це свого роду програма нововведень освіти, яка має за мету в першу чергу змінити підхід викладачів до навчання і виховання здобувачів освіти. «Потрібна докорінна реформа, що зупинить негативні тенденції, перетворить українську школу на важіль

соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України», – зазначено в Концепції.

Більшість учителів початкових класів усвідомили, що сучасний освітній процес у початковій школі переобтяжений знаннями, які учневі інколи не потрібні у практичній життєвій діяльності. Знання, які отримані заради знань і не використовуються на практиці, є мертвим вантажем. Для їх засвоєння учень витрачає багато часу і зусиль, але не вміє застосовувати у своєму житті і швидко їх забуває [30].

Далекі від досконалості підручники, відсутність належної кількості розвивальних вправ і завдань з урахуванням природних здібностей та уподобань учнів, застарілі методики викладання предметів та підходи до проведення уроків, недостатній об'єм психологічних знань, авторитарний стиль спілкування з учнями – це неповний перелік причин перевантаження молодших школярів, і як наслідок, – втрати ними здоров'я та бажання вчитися.

Для нинішнього покоління, покоління Z, Інтернет став невід'ємною частиною їхнього життя. Ці діти можуть без абияких зусиль знайти потрібну їм інформацію. Таким чином, Інтернет став джерелом нових знань, нової інформації, універсальним освітнім середовищем.

Колишній Міністр освіти та науки України Лілія Гриневич у своєму інтерв'ю сказала: «Ми хочемо перейти від школи, яка напихає дітей знаннями, які дуже швидко застарівають, – до школи компетентностей».

Провідна мета освітньої реформи – підвищення якості освіти.

У Концепції наголошено на суб'єктності навчання, необхідності оволодіння учнями способами навчальної діяльності, досвіді взаємодії з іншими людьми. Адже, шукаючи нову інформацію в Інтернеті, перебуваючи більшість часу за гаджетами, діти не вчаться спілкуванню з оточуючими.

Мета загальної середньої освіти визначена у Законі України «Про освіту». В Законі України «Про освіту» зазначено, що «метою повної загальної середньої освіти є різносторонній розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в

суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж всього свого життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [49].

У Концепції «Нова українська школа» стверджується, що «освічені українці, всебічно розвинені, відповідальні громадяни і патріоти, здатні до ризику та інновацій, – ось хто поведе українську економіку вперед у ХХІ столітті» [33].

Концепція передбачає розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психологічних, фізичних особливостей і потреб, формування загальнолюдських цінностей, підтримку життєвого оптимізму, розвиток самостійності, творчості й допитливості.

Новий Державний стандарт ділить початкову школу на два цикли: перший цикл – це 1-2 класи, другий – це 3-4 класи. Державний стандарт початкової загальної освіти передбачає організацію освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегровано-предметній основі з переважанням ігрових методів у першому циклі та інтегровано-предметній основі у другому циклі [47; 48].

Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти. Адже мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується обов'язків та прав людини.

Замість запам'ятовування фактів та зазубрювання визначень понять, здобувачі освіти набуватимуть компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи в професійному та приватному житті [31].

Список ключових компетентностей, яких набуватимуть учні, уже закріплено законом «Про освіту». Він складався з урахуванням «Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» [52] (від 18.12.2006 р.):

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність.

Також Державні стандарти можуть розширювати цей список.

Спільними для всіх компетентностей є так звані наскрізні вміння: читання з розумінням, вміння усно і письмово висловлювати власну думку, розвиток критичного та системного мислення, власного емоційного інтелекту, вміння логічно обґрунтовувати свою позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати відповідальні рішення, організовувати свою діяльність, розв'язувати проблеми, досліджувати, рефлексувати, вміння та здатність не лише спілкуватися, а й співпрацювати з іншими людьми [34, с.42].

Щоб набувати компетентностей, школярі навчатимуться за діяльнісним підходом – тобто, замість сидіння за партами і слухаючи вчителя, вони будуть вчитися застосовувати на практиці ті чи інші знання, досліджувати,

експериментувати, спостерігати, тобто частіше щось робитимуть. Також Концепція НУШ пропонує впроваджувати інтегроване та проектне навчання. Такий спосіб сприяє тому, що здобувачі освіти отримують цілісне уявлення про світ – адже вивчають явища з точки зору різних наук та вчаться вирішувати реальні проблеми за допомогою знань з різних дисциплін.

Отже, основна мета Концепції Нової української школи – створити школу, де приємно навчатися, де діти отримують не лише знання, а й уміють їх застосовувати в житті. Організувати компетентнісне навчання (не знання заради знань – а вміння їх застосовувати в реальному житті, не знати – а вміти користуватися знаннями), забезпечити інтегрованість змісту (внутрішньопредметну і міжпредметну) на основі ключових компетентностей – не шляхом механічного об'єднання предметів, а наближення змісту освіти до сенситивних періодів навчання, особливостей сприймання нової інформації. Компетентнісний підхід – це місток, що поєднує школу з реальним світом і тими потребами, які ставить перед людиною життя, здатний забезпечити життєвий успіх у суспільстві знань. Компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно адаптуватися в соціумі, провадити професійну та подальшу навчальну діяльність [33, с.5].

Відповідно до Концепції формула Нової української школи складається з дев'яти ключових компонентів, а саме:

1. Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.
2. Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.
3. Наскрізний процес виховання, який формує цінності.
4. Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.
5. Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

6. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
7. Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.
8. Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.
9. Сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу [33, с. 7].

Серед ключових компонентів Концепції вчителі початкової школи мають орієнтуватися на такі пункти:

- Новий зміст освіти, оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.
- Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
- Наскрізний процес виховання, який формує цінності.
- Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

Водночас у Концепції визначено компоненти, якими держава та місцева громада як повноправний учасник освіти мають забезпечувати успішну організацію навчально-виховного процесу, а саме:

- Умотивований учитель має свободу творчості й розвивається професійно.
- Децентралізація та ефективне управління надасть школі реальну автономію.
- Нова структура школи дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.
- Справедливий розподіл публічних коштів забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.
- Сучасне освітнє середовище забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу [3].

Основною в освітньому процесі є орієнтація на потреби учня. Дитиноцентризм в історії виховання є педагогічною течією, заснованою на особливому підході до виховання дитини. Найбільш повне фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму здійснив мислитель і засновник нової педагогічної системи Ян Амос Коменський. Він зауважував, що оскільки людина є частиною природи, то розвивається вона за спільними з природою законами, – а отже й навчально-виховний процес має будуватися згідно з цими законами [4].

У центрі навчання в НУШ – особистість учня, його потреби, мотиви, попередній досвід, здібності, активність, інтелект, індивідуальні та психологічні особливості, ціннісні орієнтири. Оскільки навчання є антропоцентричним за метою, змістом і формами організації, то всі методичні рішення спричинені особистістю того, хто навчається. Особистісно-орієнтована модель освіти передбачає створення умов для розвитку особистості: гармонійної, морально-досконалої, соціально-активної, професійно-компетентної, саморозвивальної. Завдання вчителя в такому разі – скоординувати і спрямовувати діяльність учнів на: формування комунікативних та навчально-пізнавальних потреб, вироблення узагальнених способів і прийомів навчальної діяльності, постановку й самостійне вирішення конкретних навчальних завдань (пізнавальних, дослідницьких, перетворювальних, проектних та ін.) засвоєння нових знань, удосконалення вмінь в усіх видах діяльності.

Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями, тому місія Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками [33, с.14].

Таким чином, згідно з Концепцією НУШ, дитині недостатньо дати лише знання, ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та

праці. Переглянувши всі зміни, які відбуваються в освіті, новій школі потрібен новий сучасний учитель, який стане агентом змін: орієнтуватиметься на учня НУШ, працюватиме на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. Школа має максимально враховувати права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. Виховання повинно орієнтуватися на цінностях Нової української школи, яка формуватиме ціннісні ставлення й судження здобувачів освіти, що слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством [7].

1.2. Компетентності сучасного вчителя НУШ

Завдання сучасного вчителя і школи – навчити дітей бути гнучкими у змінах, адже в наш час інформаційних технологій вони відбуваються дуже швидко. Також – легко адаптуватися і вміти навчатися впродовж усього життя. Завдання вчителя – не просто передавати знання, а через діяльнісний підхід, зв'язок із повсякденним життям, викликати в учнів інтерес до знань. Адже будь-яку інформацію сьогодні може знайти в інтернеті навіть молодший школяр. Тому це спонукає педагога до постійного професійного навчання.

Нова українська школа потребує нового сучасного вчителя, який зможе стати агентом змін, допоможе впровадити нову реформу освіти якомога швидше. Реформою передбачено низку стимулів для особистого і професійного зростання, з метою залучення до професії найкращих.

«Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості навчання та викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми, батьками та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає» [14].

За новими змінами творчому та відповідальному вчителю, який постійно працює над собою, надано академічну свободу. Учитель може готувати власні

авторські навчальні програми, власноруч обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання; активно виражати власну фахову думку. Держава гарантує йому свободу від втручання у професійну діяльність.

Суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя. Учителі вивчатимуть особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи до управління освітнім процесом, психологію групової динаміки тощо. У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як тьютора, ментора, фасилітатора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини [28].

Тьютор – це не викладач чи класний керівник. Це людина, яка скеровує учня та працює із його запитом, допомагає йому зрозуміти себе, поставити правильні запитання, уточнити їх, вибрати траєкторію руху та не сходити з неї.

Ментор, який, на відміну від класичного педагога, не перевіряє знання учнів та не задає домашніх завдань. Ментор – це той, до кого учень приходить сам, щоб дослідити якусь тему і перевірити свої гіпотези. Ментор говорить з точки зору практика, відділяє істину від ілюзій, конструктивні рішення, які будуть працювати, від тих, які будуть неефективними і, таким чином, наблизити учня до результату.

У школах нового покоління застосовується дуже багато групових способів пізнання і дослідження, а не сидіння «потилиця в потилицю» у класі. Це використання колективного інтелекту, вміння зібрати команду, працювати у ній. Фасилітатор – це той, хто відповідає за групову динаміку, хто вміє цей процес зробити ефективнішим.

«Діти сьогодні хочуть сучасних, діти сьогодні хочуть креативних, діти сьогодні хочуть учителів, які насамперед розуміють їх» [31].

Звичайно, педагоги повинні бути обізнаними з усіма необхідними компетентностями, і відповідно до нових ролей, вміти обирати свою спеціалізацію.

У Типовій освітній програмі, затвердженій наказом МОН України від 15.01.2018 № 36 виокремлено основні індивідуально-особистісні та

професійно-діяльнісні якості вчителя, яких він має набути для успішного виконання стратегічної мети й завдань реформування початкової освіти.

У цій Програмі до базових компетентностей вчителя початкових класів віднесено професійно-педагогічну, соціально-громадянську, загальнокультурну, мовно-комунікативну, психологічно-фасилітативну, підприємницьку та інформаційно-цифрову компетентності [45].

Розглянемо ці компетентності більш детально.

Професійно-педагогічна компетентність:

- обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з педагогіки, психології, методик, інноватики для створення освітньо-розвивального середовища, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню дітей молодшого шкільного віку;

- здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів початкової школи.

Соціально-громадянська компетентність:

- розуміння сутності громадянського суспільства;
- володіння знаннями про права і свободи людини;
- усвідомлення глобальних (зокрема й екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні;

- усвідомлення громадянського обов'язку та почуття власної гідності;

- вміння визначати проблемні питання у соціокультурній, професійній сферах життєдіяльності людини та віднаходити шляхи їх розв'язання;

- навички ефективної та конструктивної участі в цивілізаційному суспільному розвитку;

- здатність до ефективної командної роботи;

- вміння попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягаючи компромісів.

Загальнокультурна компетентність:

- здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва;

- усвідомлення власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Мовно-комунікативна компетентність:

- володіння системними знаннями про норми і типи педагогічного спілкування в процесі організації колективної та індивідуальної діяльності;

- вміння вислуховувати, обстоювати власну позицію, використовуючи різні прийоми розміркувань та аргументації;

- розвиненість культури професійного спілкування;

- здатність досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії (відповідних знань, вербальних і невербальних умінь і навичок залежно від комунікативно-діяльнісних ситуацій).

Психологічно-фасилітативна компетентність:

- усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини;

- здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації.

Підприємницька компетентність:

- вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя задля підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави.

Інформаційно-цифрова компетентність:

- здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства [5].

Досліджуючи сучасні аспекти професійної підготовки учителів, учені зазначають, що особливої актуальності набула проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи, специфіка роботи яких пов'язана з фаховою поліфункціональністю, багатопредметністю і

в той же час класним керівництвом, формуванням ключових компетентностей в молодших школярів, особливостями роботи з дітьми молодшого шкільного віку тощо.

Сучасний підхід до структури професійної компетентності майбутніх учителів пропонує розглядати цей феномен як сукупність ключових (універсальних; key skills: соціальна, комунікативна, інформаційнокомунікаційна, проблемна, кооперативна та ін.), базових професійних (загально професійних; base skills: психологічна, педагогічна, рефлексивна, нормативно-правова та ін.) і спеціальних (core skills: сукупність характеристик професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи, наприклад: методична, предметна, дидактична та ін.) компетентностей. У тісному взаємозв'язку вони утворюють складну структуру, що формує професійну компетентність майбутніх учителів початкової школи. «Особливий вплив на усвідомлення і організацію підготовки майбутнього вчителя початкових класів у вищому навчальному закладі, а також його становлення як компетентного фахівця-професіонала має зміна парадигми освіти від традиційної до особистісно-орієнтованої та введення в освітній простір Державних стандартів, в яких зафіксовано потреби сучасної початкової школи в ерудованому, вільно і критично мислячому вчителеві, такому, що володіє системою психолого-педагогічних і методичних знань, вміннями працювати з різними типологічними групами дітей, готовому до пошуково-дослідницької роботи, здатному проектувати як освітній процес, так і власне професійно-особистісне становлення» [12].

Модернізації педагогічної освіти зумовлена суперечністю між потребами держави в якісній підготовці випускників і відсутністю чіткої стратегії модернізації системи професійної освіти, спрямованої на їх підготовку. Основні завдання ЗВО спрямовані на формування і розвиток кваліфікованих спеціалістів, які повинні бути компетентними у своїй галузі, мати високі професійні знання, уміння та навички [1]. У зв'язку з масовим впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в систему освіти значно зросли

вимоги до рівня професійної компетентності, в тому числі й до інформаційно-методичної компетентності педагогічних кадрів [60].

У складі професійної компетентності значну роль відіграє інформаційно-методична компетентність (ІМК), яка визначає практичну діяльність фахівця та впливає на ефективність навчального процесу. У нашому дослідженні інформаційно-методична компетентність учителя початкової школи розглядається як особлива системна якість фахівця, що являє собою упорядковану сукупність компетенцій в області професійних методик навчання, інформаційно-комунікаційних та освітніх технологій. У своїх дослідженнях В. Валюк зазначає, що інформаційно-методична компетентність виконує наступні освітні функції: адаптивно-коригуючу, стимулюючо-розвиваючу, нормативно-оцінюючу. Інформаційно-методична компетентність накопичує й структурує всі групи професійно-педагогічних компетенцій і проявляється в можливості виконання різноманітних професійних функцій на основі інтеграції інформаційних, методичних і предметних компетентностей. Тому її особливостями є поліфункціональність, акумулятивність і самоорганізованість [61].

Інформаційно-методична компетентність пов'язана з вибором технологій навчання, засобів, форм і методів педагогічного впливу, способів формування знань, навичок і умінь учнів. Інформаційно-методична компетентність включає широке коло практичних умінь в області застосування ІКТ, підкріплених професійним досвідом, що дозволяє вирішувати завдання наукового, пошукового, навчального, контролюючого, мотиваційного, рефлексивного, пізнавального характеру.

Дослідниця І. В. Коробова [24, с.84] виділяє такі способи формування інформаційно-методичної компетентності майбутнього учителя:

- спостереження навчального процесу з предмету, що проводиться з використанням комп'ютера як дидактичного засобу навчання (пасивний спосіб);

- занурення в навчальний процес, що супроводжується використанням інформаційних технологій, в якості учителя під час ділової гри (активний спосіб).

Слід зазначити, що формування інформаційно-методичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи як одного з найважливіших компонентів сучасного педагогічного професіоналізму буде результативним і ефективним, якщо процес формування інформаційно-методичної компетентності проектуватиметься як відкрита, багатоконпонентна динамічна система, яка інтегрує в собі спеціальну, інформаційну, психолого-педагогічну і предметно-дидактичну підготовку майбутніх фахівців за урахування певних умов формування інформаційно-методичної компетентності у майбутніх вчителів початкових класів у педагогічному ЗВО. Серед них:

- організаційні умови (забезпечення оновлення варіативної частини основної професійної освітньої програми та коригування робочих програм навчальних дисциплін з урахуванням розвитку інформаційного освітнього середовища ЗВО; реалізація програм різних видів практик за обов'язкових умов активного впровадження ІКТ; організація підвищення кваліфікації викладачів ЗВО в області застосування інноваційних педагогічних технологій, заснованих на використанні засобів ІКТ тощо);

- методичні умови (забезпечення реалізації системно-діяльнісного підходу в навчанні студентів факультету початкової освіти; активне використання інноваційних педагогічних технологій, сучасних методів і засобів навчання; раціональне поєднання різних видів і форм занять у ЗВО, що забезпечать якісну загальну і методичну підготовку майбутнього вчителя початкових класів тощо);

- психолого-педагогічні умови (психологічна готовність викладачів та студентів до активного використання ІКТ в освітній діяльності; сформованість мотивації до майбутньої професійної діяльності у майбутніх фахівців; наявність у студентів професійно необхідних особистісних якостей (організаторські, комунікативні, дослідницькі, творчі та ін.); орієнтація навчально-виховного

процесу на виявлення, підтримку та подальший розвиток особистісних і професійних якостей студентів тощо);

- матеріально-технічні умови, що передбачають забезпечення освітнього процесу у ЗВО сучасною комп'ютерною технікою, мультимедійним та навчальним обладнанням [18, с.187].

Таким чином, невід'ємною частиною професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у нових інформаційних умовах повинна стати інформаційно-методична компетентність, в результаті якої формуються нові професійно-значущі якості особистості фахівця, підвищується його інтелектуальний потенціал і конкурентоспроможність.

Сучасні діти психологічно більш зрілі, ніж дорослі, вони відважні в недружелюбному світі, відкриті і здатні вирішувати задачі, які не завжди під силу дорослим, що утверджують миролюбність і альтруїзм у світі агресії з ідеологією вжитку. Така ситуація потребує від дорослих високої внутрішньої культури, чутливості та толерантності, яку не можливо тільки знайти в сучасних підручниках з педагогіки. На думку Ш. Амонашвілі, необхідна нова форма спілкування, інтуїтивна, яка крокує від серця, яка підніме процес використання технологій на новий щабель отримання знань [4, с.42].

Сучасний педагог має постійно працювати над удосконаленням професійних навичок, бути допитливим та небайдужим до змін. Без постійного навчання, професійного розвитку педагог не зможе працювати з дітьми відповідно до вимог сьогодення. Очевидно, що сучасне покоління дітей житиме вже в іншому світі, і цей процес - невідворотній. Зі свого боку ми маємо забезпечити вчителів необхідними інструментами та знаннями [23; 39, с.54].

Зусилля всіх освітян сьогодні спрямовано на удосконалення якості освіти. Ключовим питанням цієї якості є впровадження ефективних змін у навчальних закладах, реалізувати які може лише компетентний педагог, який готовий до впровадження нового, прагне постійно вдосконалюватися, працює над власним професійним розвитком.

Сучасна початкова освіта характеризується системними змінами, пов'язаними з реалізацією Концепції Нової української школи. Цей процес актуалізує потребу у створенні випереджувальної системи професійної підготовки майбутніх вчителів, здатних працювати в нових умовах. Методологічною основою оновлення змістового наповнення навчальних планів підготовки студентів служить гуманістична особистісно-орієнтована парадигма освіти, яка націлена на впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес. Тому зміст підготовки майбутніх вчителів має бути зорієнтованим на освіту, виховання і розвиток творчої особистості [29].

Особистісно-орієнтована парадигма висуває високі вимоги до загальної та професійної підготовки педагогічних кадрів, здатних до самонавчання, самовдосконалення й саморозвитку упродовж життя, які зможуть знаходити ефективні шляхи для вирішення конкретних завдань навчання, виховання і розвитку молодших школярів [19].

Для реалізації особистісно педагогічної освіти О. Савченко пропонує змінити методологію підготовки майбутнього фахівця, що полягає передусім у формуванні його як особистості, яка здатна до прийняття рішень в інтересах дитини. Цей процес передбачає створення варіативних навчальних планів і програм, запровадження нової системи контролю оцінювання, стимулювання, нової структури змісту і тривалості навчання. Водночас, як зазначає науковець, слід дбати про фундаментальність психологічної і педагогічної підготовки студентів, оволодіння ними набором педагогічних технологій, за якими успішно досягаються основні цілі початкової освіти [54].

Для здійснення особистісно зорієнтованого підходу у професійній підготовці майбутніх учителів важливими є погляди науковців О. Пехоти [40] та І. Зязюна [16; 17]. У наукових працях цих учених зазначено, що зміст професійно-педагогічної підготовки потрібно збагатити системою понять та концепцій, які націлюють майбутнього вчителя на впровадження педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності, озброїти студентів знаннями та прийомами з проблем технологізації освіти та подальшого самовдосконалення,

створити умови для стимулювання та цілеспрямованого розвитку здібностей технологічного характеру.

Не можна не погодитись з думкою багатьох науковців, що ефективність процесу професійної підготовки майбутніх педагогів залежить від змісту навчального матеріалу, його структури й організації [56]. Випускники педагогічного навчального закладу мають оволодіти сучасними теоретичними знаннями, здобути ґрунтовні практичні навички, набути творчих якостей та високої професійної майстерності. Вирішення цих завдань потребує застосування нових принципів побудови навчальних предметів, організації нового способу засвоєння знань, переструктурування навчальної діяльності [65].

Вважаємо, що для викладачів закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку вчителів початкових класів, актуальним є перегляд навчальних програм та внесення змін у їх змістове наповнення. Застосування особистісно орієнтованого підходу сприятиме передусім утвердженню якісно нових відносин між викладачами та студентами. Тому важливо налагодити таку систему роботи викладачів ЗВО, яка забезпечувала б керівництво індивідуальною роботою студентів, спрямованою на творчий пошук, на участь у проектній діяльності. Такі підходи сприятимуть самовдосконаленню студентів шляхом поглиблення знань, виявлення власного потенціалу, а отже, реалізації своїх можливостей [68].

Реформування системи вітчизняної освіти передбачає об'єднання інтелектуальних та емоційних зусиль педагогів різних освітніх ступенів та ланок освіти; створення різноманітних цільових (проектних) груп; підвищення ролі мотиваційного аспекту професійної діяльності педагогічних працівників, їх причетність до визначення стратегічних і тактичних основ діяльності закладу освіти. Реалізація стратегії залежить від компетентності педагогів, їхньої майстерності і конкурентних можливостей [38].

Динаміка розвитку та реорганізації освітнього процесу нашої держави сприяє формуванню системи підготовки педагогів, висуваючи нові вимоги щодо рівня їх компетентності [50].

Формування основ професійної парадигми студентів у закладах вищої освіти повинно бути спрямовано на підготовку такого фахівця освіти, котрий втілюватиме цінності громадянського суспільства і на високому професійному рівні вирішуватиме проблеми, що постають у різних типах освітніх закладів.

М. Скоробогатова зазначає, що професійна підготовка повинна забезпечувати глибоке знання, розуміння суті суспільства і людини, їх взаємозв'язки в процесі розвитку. Лише за цієї умови вчитель початкової школи зможе реалізувати один із найважливіших педагогічних принципів єдності навчання і виховання. У зв'язку з підвищеними вимогами до фахівця освіти виникає об'єктивна необхідність розробки нових зразків кваліфікаційних характеристик випускників педагогічних спеціальностей. Вони повинні містити вимоги до професійної готовності майбутнього фахівця реалізувати нову програму розвитку особистості дитини щодо показників її соціальної зрілості. Відомо, що кожна професія має власну етику [56]. Головна ознака педагогічної етики – уміння, виходячи з державних інтересів, із суспільною відповідальністю вирішувати навчально-виховні завдання. Саме моделювання закладає ідеальні параметри особистості і професійної майбутнього фахівця.

Сучасний стан і потреби початкової освіти, системи професійної підготовки майбутніх фахівців осмислити і об'єктивно оцінити можна лише в контексті історичного виміру розвитку та використанні досвіду, накопиченого вітчизняною педагогічною освітою в галузі підготовки фахівців для даної ланки освіти.

У контексті введення в дію основних положень Концепції Нової української школи та спираючись на історичний досвід підготовки фахівців педагогічної освіти доцільно виокремити недоліки в організації освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти, які потребують усунення, зокрема:

- система професійної підготовки вчителя педагога досить предметно орієнтована, має місце екстравертна спрямованість і особистісно відчужений характер, що проявляється у формальності, поверховості викладання (це не приводить до істотних змін у створенні дієвого проекту освітнього середовища професійної підготовки фахівця);

- зміст навчальних дисциплін має переважно теоретичний характер, спрямований на засвоєння майбутніми фахівцями фундаментальних знань і репродуктивне відтворення навчальної інформації (для студентів і викладачів це є більш важливим, ніж оволодіння професійними вміннями, і, як наслідок, спостерігається відставання процесу формування практичних умінь від теоретичного засвоєння знань);

- не створені педагогічні умови ефективної практичної професійної підготовки, що спрямовані на формування установок студентів на суб'єкт-суб'єктну взаємодію і позитивне відношення до проектування професійно-особистісного саморозвитку (значне скорочення годин, що відводиться на практичну підготовку студентів, що зумовлено обмеженим фінансуванням);

- організація взаємодії в умовах наявного освітнього середовища не забезпечує реалізацію механізму розвитку творчого потенціалу студентів та прояву професійно значущих особистісних якостей вчителя початкової ланки освіти [20].

В освітньому процесі майбутній учитель НУШ має надавати перевагу інтегрованому навчанню, яке ґрунтується на комплексному підході, дає можливість формувати в учнів цілісну картину світу та пропонує використовувати знання і вміння в реальних життєвих ситуаціях. Використання у практичній діяльності ротаційних моделей «Щоденні» (читання і письмо) [34, с. 92] та «Щоденні 3» (математика) [34, с. 99] допоможе навчити учнів самостійності та відповідальності, викликати довіру і повагу серед учасників освітнього процесу.

П. Хобзеєм було анонсовано, що реформування системи освіти і реалізація концепції Нової української школи передбачають, у першу чергу, появу вчителів нової формації. На думку заступника міністра освіти і науки України, учитель – основа Нової української школи. І це повинен бути лідер, який поведе за собою дітей. Основна вимога – любити дитину. Вчитель повинен бути лідером у класі, але бути на рівні учня, а не ставити себе вище за нього. Він повинен розвивати дитину, а не пригнічувати, і розуміти, що кожна дитина – індивідуальна. Друга умова – вчитель повинен проявляти ініціативу і брати на себе відповідальність за результат. Закон дає право йому самостійно вибрати програму в залежності від рівня учнів. Тепер потрібно працювати інакше. Йти за програмою, тільки за підручником, стояти біля дошки і передавати знання – цього сьогодні вже мало. Тепер стоїть питання компетенції через діяльність, Вчителям потрібно міняти цінності і підходи, і найголовніше – той авторитарний стиль, який у нас завжди був у школах.

Крім цього, Павло Хобзей анонсував зміни в підходах до навчання майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах. «Міністерство вже працює над створенням двох документів, один з яких – концепція педагогічної освіти в Україні. По-перше, практика на останніх двох курсах повинна займати не менше третини часу навчання, інакше нічому ми учителів не навчимо. Ми б хотіли додати в навчальну програму те, що у медиків називається інтернатурою. У нас учителем людина може називатися відразу після отримання диплома і це неправильно. В багатьох країнах для отримання кваліфікації вчителя цього недостатньо. Випускники працюють у школах, як інтерни в лікарнях, і тільки потім директор школи визначає, буде випускник учителем чи ні. Ми ж беремо до університетів тільки за результатами оцінювання й атестата, не проводячи психологічного оцінювання кандидата. Але ж люди, які дратуються самі і дратують дітей, не можуть працювати в школі. Є і такий нюанс – ми не можемо довірити директору школи визначати, кому бути вчителем, а кому ні, оскільки це тягне за собою корупцію. Тому

сьогодні нам потрібно працювати над створенням критеріїв, хто може працювати вчителем, а хто ні», – резюмував посадовець [22].

Підготовка фахівців початкової ланки освіти ґрунтується на системі організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньому рівні відповідно до державних стандартів освіти. Вища школа повинна готувати випускника до вільного пошуку роботи на ринку праці, тому для майбутнього фахівця важливо не лише осмислити і засвоїти інформацію, але й бути спроможним різними способами до її практичного використання та прийняття рішень [63; 69].

Вчитель – це людина, у якої повинен бути присутній невичерпний творчий потенціал. Поняття «творчий потенціал педагога» можемо визначити як інтегративне утворення, яке являє собою сукупність якостей особистості, що виражаються у можливостях, знаннях, вміннях, психічних характеристиках педагога, його готовності до творчої педагогічної діяльності, до змін, відмови від стереотипів у педагогічній діяльності, знаходженні оригінальних рішень складних педагогічних проблем у ситуації невизначеності, новаторський рівень діяльності, які формуються й розкриваються в процесі навчальної підготовки й ведуть до одержання якісного продуктивного результату в педагогічній діяльності – формування творчої особистості учня. Саме тому, творчий потенціал я б назвала однією з основних характеристик творчої компетентності, оскільки ознаками його високого рівня розвитку в педагога є особистісне наполегливе бажання здійснювати педагогічну діяльність, глибокий та сильний інтерес та потреба вдосконалення стосовно процесів творчої педагогічної діяльності, усвідомлення суспільної важливості педагогічної професії, цілеспрямованість у процесі оволодіння основами професійної майстерності, сформовані вміння та навички застосування теоретичних знань на практиці, стійке прагнення до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення, ініціативність, готовність до відстоювання власної позиції, потреба в організаційній діяльності та активне прагнення до неї, швидке орієнтування у складних проблемних ситуаціях, пошук нових

шляхів виходу, уміння брати відповідальність за розв'язання проблем на себе. Цьому рівню відповідає діяльність педагога, у процесі якої він здатен розробити власний варіант вирішення педагогічної проблеми на основі власних знань та досвіду, самоаналізу своєї педагогічної діяльності, крім того підійти до розв'язання ситуації на інноваційному рівні, котрий відрізняється високою результативністю та ефективністю [59].

Отже, творчий потенціал виявляється найкращим показником сформованості професійної компетентності фахівця в галузі педагогіки, оскільки являє собою не лише сукупність педагогічних знань, а й їх значну системність, здатність орієнтуватись у змінних умовах освітнього середовища, оперувати необхідними педагогічними категоріями.

Крім того, творчий потенціал педагога включає також володіння практичними вміннями та навичками, здатністю обирати та комбінувати педагогічні методи, форми та технології в залежності від педагогічної проблеми, здатністю прогнозувати розвиток подій, передбачати результати власної педагогічної діяльності, що й необхідно сучасному вчителю.

Найголовніша риса у вчителя, як і сто років тому, – це любов до дітей. Вони навчаються в того, кого люблять. Друга, і не менш важлива риса – здатність відійти від авторитарного формату і бути на рівні з дітьми. Це вирізняє класного вчителя. Якщо сприймати дітей на одному рівні із собою, то можна навчитися від них не менше, ніж вони навчаться від вас. Вчитель має вміти мотивувати учня: до розвитку, до знання предмета, до пізнання світу. Це можна зробити лише тоді, коли любиш свою працю, коли ти відповідальний і відкритий до світу. Проте, безумовно, роль вчителя змінюється. Якщо раніше він був єдиним джерелом інформації, то зараз має організувати навчальний процес так, щоб діти самі пізнавали світ. Він, як і раніше, залишається лідером освітнього процесу, але стає невидимим організатором. Вчитель має зробити все так, щоб учні самі дійшли висновків – саме тоді вони запам'ятовують суть.

Сучасний український вчитель має сам бути учнем. Адже розвиток – це найбільший дар для кожного. І тільки коли ми інвестуємо в кращу версію себе,

зможемо приносити користь іншим. Оскільки педагогічна професія – це служіння суспільству і країні, то сучасний вчитель має постійно змінюватися і розвиватися. Сучасному вчителю передусім важливо володіти так званими soft skills – вмінням працювати в команді, вирішувати проблеми і знаходити творчі рішення. Завдання вчителя тепер – не просто передавати знання, а бути фасилітатором, модератором, помічником, щоб навчити дітей самостійно здобувати інформацію [28].

Учитель може володіти найрізноманітнішими навичками, але насамперед має бути особистістю.

Отже, в сучасному світі, якому ми живемо, є достатньо можливостей для отримання і здобування нової інформації. Тому не має потреби у школах переобтяжувати просто величезною кількістю інформації, формул, понять, термінів сучасних учнів. Освітяни прийшли до висновку, що знання, зазубрені дітьми у школі, інколи не потрібні у практичній життєвій діяльності, особливо, коли здобувачі освіти не знають і не вміють їх застосовувати у житті і швидко забувають.

У підручниках зосереджено велику кількість теорії і відсутня належна кількість розвивальних вправ і завдань з урахуванням природних здібностей та уподобань учнів. До того ж застарілі методики викладання предметів та підходи до проведення уроків, недостатній об'єм психологічних знань, авторитарний стиль спілкування з учнями, що відбиває у сучасних дітей бажання вчитися.

Для нинішнього покоління Z, які можуть знайти будь-яку корисну інформацію в Інтернеті, важливим є спілкування з оточуючими, спільний пошук, спостереження, дослідження, вміння взаємодіяти.

Концепція передбачає розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психологічних, фізичних особливостей і потреб, формування загальнолюдських цінностей, підтримку життєвого оптимізму, розвиток самостійності, творчості й допитливості.

Ключова зміна для здобувачів освіти стосується підходів до навчання, виховання та змісту освіти. Адже мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується обов'язків та прав людини. При чому нове покоління не сприймає і не дотримується правил, які їм нав'язують, вони дотримуються правил, які самостійно встановили. Тут вчитель повинен вміло, непомітно направити дітей у правильне русло, так мовити, потайки скерувати учнями.

Згідно до Концепції Нової української школи замість запам'ятовування фактів та зазубрювання визначень понять, здобувачі освіти набуватимуть компетентностей.

Відповідно до Концепції формула Нової української школи складається з дев'яти ключових компонентів, які ми розглянули у цьому розділі.

Вчителі початкової школи мають орієнтуватися на такі пункти ключових компонентів Концепції:

- Новий зміст освіти, оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.
- Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
- Наскрізний процес виховання, який формує цінності.
- Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

У центрі навчання в НУШ є особистість учня, його потреби, мотиви, попередній досвід, здібності, активність, інтелект, індивідуальні та психологічні особливості, ціннісні орієнтири. Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями, тому основне завдання Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

Таким чином, згідно з Концепцією НУШ, дитині недостатньо дати лише знання, ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві

компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Переглянувши всі зміни, які відбуваються в освіті, структуру Концепції «Нова українська школа» прийшли до висновку, що новій школі потрібен новий сучасний учитель, який стане агентом змін: орієнтуватиметься на учня НУШ, працюватиме на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. Сучасний вчитель повинен володіти основними індивідуально-особистісними та професійно-діяльнісними якостями, які прописані у Типовій освітній програмі.

Нове покоління дітей здатні вирішувати задачі, які не завжди під силу дорослим, що утверджують миролюбність і альтруїзм у світі агресії з ідеологією вжитку. Така ситуація потребує від дорослих високої внутрішньої культури, чутливості та толерантності.

Сучасний педагог має постійно працювати над удосконаленням професійних навичок, бути допитливим та небайдужим до змін. Без постійного навчання, професійного розвитку педагог не зможе працювати з дітьми відповідно до вимог сьогодення. Зусилля всіх освітян сьогодні спрямовано на удосконалення якості освіти. Ключовим питанням цієї якості є впровадження ефективних змін у навчальних закладах, реалізувати які може лише компетентний педагог, який готовий до впровадження нового, прагне постійно вдосконалюватися, працює над власним професійним розвитком.

Сучасна початкова освіта характеризується системними змінами, пов'язаними з реалізацією Концепції нової української школи. Цей процес актуалізує потребу у створенні випереджувальної системи професійної підготовки майбутніх вчителів, здатних працювати в нових умовах. Методологічною основою оновлення змістового наповнення навчальних планів підготовки студентів служить гуманістична особистісно-орієнтована парадигма освіти, яка націлена на впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес. Тому зміст підготовки майбутніх вчителів має бути зорієнтованим на освіту, виховання і розвиток творчої особистості.

У вчителя повинен бути присутній невичерпний творчий потенціал. Поняття «творчий потенціал педагога» можемо визначити як інтегративне утворення, яке являє собою сукупність якостей особистості, що виражаються у можливостях, знаннях, вміннях, психічних характеристиках педагога, його готовності до творчої педагогічної діяльності, до змін, відмови від стереотипів у педагогічній діяльності, знаходженні оригінальних рішень складних педагогічних проблем у ситуації невизначеності, новаторський рівень діяльності, які формуються й розкриваються в процесі навчальної підготовки й ведуть до одержання якісного продуктивного результату в педагогічній діяльності – формування творчої особистості учня. Саме тому, творчий потенціал я б назвала однією з основних характеристик творчої компетентності, оскільки ознаками його високого рівня розвитку в педагога є особистісне наполегливе бажання здійснювати педагогічну діяльність, глибокий та сильний інтерес та потреба вдосконалення стосовно процесів творчої педагогічної діяльності, усвідомлення суспільної важливості педагогічної професії, цілеспрямованість у процесі оволодіння основами професійної майстерності, сформовані вміння та навички застосування теоретичних знань на практиці, стійке прагнення до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення, ініціативність, готовність до відстоювання власної позиції, потреба в організаційній діяльності та активне прагнення до неї, швидке орієнтування у складних проблемних ситуаціях, пошук нових шляхів виходу, уміння брати відповідальність за розв'язання проблем на себе. Цьому рівню відповідає діяльність педагога, у процесі якої він здатен розробити власний варіант вирішення педагогічної проблеми на основі власних знань та досвіду, самоаналізу своєї педагогічної діяльності, крім того підійти до розв'язання ситуації на інноваційному рівні, котрий відрізняється високою результативністю та ефективністю.

Отже, творчий потенціал виявляється найкращим показником сформованості професійної компетентності фахівця в галузі педагогіки, оскільки являє собою не лише сукупність педагогічних знань, а й їх значну

системність, здатність орієнтуватись у змінних умовах освітнього середовища, оперувати необхідними педагогічними категоріями.

Крім того, творчий потенціал педагога включає також володіння практичними вміннями та навичками, здатністю обирати та комбінувати педагогічні методи, форми та технології в залежності від педагогічної проблеми, здатністю прогнозувати розвиток подій, передбачати результати власної педагогічної діяльності, що й необхідно сучасному вчителю.

Особистісно-орієнтована парадигма висуває високі вимоги до загальної та професійної підготовки педагогічних кадрів, здатних до самонавчання, самовдосконалення й саморозвитку упродовж життя, які зможуть знаходити ефективні шляхи для вирішення конкретних завдань навчання, виховання і розвитку молодших школярів.

Для реалізації особистісно-педагогічної освіти О. Савченко пропонує змінити методологію підготовки майбутнього фахівця, що полягає передусім у формуванні його як особистості, яка здатна до прийняття рішень в інтересах дитини. Цей процес передбачає створення варіативних навчальних планів і програм, запровадження нової системи контролю оцінювання, стимулювання, нової структури змісту і тривалості навчання. Водночас, як зазначає науковець, слід дбати про фундаментальність психологічної і педагогічної підготовки студентів, оволодіння ними набором педагогічних технологій, за якими успішно досягаються основні цілі початкової освіти.

Для здійснення особистісно-зорієнтованого підходу у професійній підготовці майбутніх учителів важливими є погляди науковців І. Зязюна і О. Пехоти. У наукових працях цих учених зазначено, що зміст професійно-педагогічної підготовки потрібно збагатити системою понять та концепцій, які націлюють майбутнього вчителя на впровадження педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності, озброїти студентів знаннями та прийомами з проблем технологізації освіти та подальшого самовдосконалення, створити умови для стимулювання та цілеспрямованого розвитку здібностей технологічного характеру.

Не можна не погодитись з думкою багатьох науковців, що ефективність процесу професійної підготовки майбутніх педагогів залежить від змісту навчального матеріалу, його структури й організації. Випускники вищого педагогічного навчального закладу мають оволодіти сучасними теоретичними знаннями, здобути ґрунтовні практичні навички, набути творчих якостей та високої професійної майстерності. Вирішення цих завдань потребує застосування нових принципів побудови навчальних предметів, організації нового способу засвоєння знань, переструктурування навчальної діяльності.

Вважаємо, що для викладачів закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку вчителів початкових класів, актуальним є перегляд навчальних програм та внесення змін у їх змістове наповнення. Застосування особистісно-орієнтованого підходу сприятиме передусім утвердженню якісно нових відносин між викладачами та студентами. Тому важливо налагодити таку систему роботи викладачів педагогічних ЗВО, яка забезпечувала б керівництво індивідуальною роботою студентів, спрямованою на творчий пошук, на участь у проектній діяльності. Такі підходи сприятимуть самовдосконаленню студентів шляхом поглиблення знань, виявлення власного потенціалу, а отже, реалізації своїх можливостей.

Реформування системи вітчизняної освіти передбачає об'єднання інтелектуальних та емоційних зусиль педагогів різних освітніх ступенів та ланок освіти; створення різноманітних цільових (проектних) груп; підвищення ролі мотиваційного аспекту професійної діяльності педагогічних працівників, їх причетність до визначення стратегічних і тактичних основ діяльності закладу освіти. Реалізація стратегії залежить від компетентності педагогів, їхньої майстерності і конкурентних можливостей.

Динаміка розвитку та реорганізації освітнього процесу нашої держави сприяє формуванню системи підготовки педагогів, висуваючи нові вимоги щодо рівня їх компетентності.

Формування основ професійної парадигми студентів у вищому навчальному закладі повинно бути спрямовано на підготовку такого фахівця

освіти, котрий втілюватиме цінності громадянського суспільства і на високому професійному рівні вирішуватиме проблеми, що постають у різних типах освітніх закладів.

РОЗДІЛ 2

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

2.1. Підходи до професійної підготовки майбутніх учителів

Інтеграція української вищої школи у європейський та світовий освітній простір можлива лише за умови реформування та модернізації підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах країни.

Сьогодні в Україні відбувається перегляд пріоритетів у системі професійної підготовки вчителя. Серед факторів, які зумовили необхідність такого перегляду, І. Костікова виокремлює дві групи чинників. Насамперед, процеси реформування системи освіти, які відбуваються зараз не тільки в Україні, але й у США та країнах Європи, приводять до необхідності переосмислення ролі майбутнього вчителя в новому столітті. Другу групу чинників у галузі національної освіти складають соціально-педагогічні зміни, пов'язані з уведенням нових державних освітніх стандартів, переходом на новий зміст і структуру освіти [26].

У кваліфікаційній роботі визначимо й проаналізуємо сучасні методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів.

Сучасні методологічні підходи передбачають встановлення загальних педагогічних закономірностей як підґрунтя наукового пошуку, встановлення світоглядних позицій (філософських, наукознавчих, біологічних, психологічних ідей педагогічного дослідження та їх впливу на отримані результати й висновки). Нормативна сторона методології пов'язана з вивченням загальних принципів підходу до дослідження педагогічних об'єктів, з дослідженням системи загальних і приватних методів і прийомів. Методологічний рівень педагогічного дослідження ґрунтується на провідній zasadі, що на базі емпіричних і теоретичних досліджень формуються загальні принципи і

методи дослідження педагогічних явищ, будується теорія. Дослідження цього рівня називають фундаментальними. Вважаємо, що професійна підготовка вчителів повинна ґрунтуватися на загальних принципах методологічного дослідження: об'єктивність і обумовленість педагогічних явищ певними причинами; цілісний підхід у вивченні педагогічних явищ і процесів; вивчення явища у взаємозв'язку і взаємодії з іншими явищами; вивчення явища в його розвитку [66].

Останнім часом в освіті все більшого поширення набуває компетентнісний підхід. Так, одним із провідних напрямів діяльності міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Ради Європи, Організації європейського співробітництва та розвитку, Міжнародного департаменту стандартів), які опікуються проблемами розвитку міжнародної освіти, є виконання ряду ініціатив, спрямованих на науково-методичне, організаційне та моніторингове забезпечення процесу підготовки міжнародних фахівців на засадах компетентнісного підходу [2; 69]. В Україні також істотною ознакою сучасного етапу розвитку вищої освіти є впровадження ідей компетентнісного підходу. Даний підхід передбачає поступову перебудову домінуючої освітньої парадигми з переважною трансляцією знань та формуванням умінь і навичок на створення ефективних умов для активного, свідомого й цілеспрямованого опанування майбутнім фахівцем комплексом життєвих і професійних компетентностей, які забезпечать йому успішну, результативну, ефективну життєдіяльність у мінливих умовах сучасного інформаційно-насиченого та комунікаційно-мобільного середовища. Компетентність виступає як ідея, як еталон якісної підготовки майбутнього фахівця [64].

У сучасних умовах змінюється формула мети: із «знання – уміння – навички – формування світогляду» на «знання – уміння – професійні компетентності». Компетентність постає як інтегрований результат освіти, присвоєний особистістю. Таке досягнення передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у проблемних умовах.

З позиції компетентнісного підходу рівень освіти визначається здатністю розв'язувати проблеми та професійні завдання різної складності на підставі наявних знань та досвіду. На другий план відішли передача і транслювання знань. Отже, в умовах інформатизації вищої освіти пріоритетними завданнями професійної підготовки майбутнього фахівця є формування потреб, умінь і здатностей самостійно вчитися, здійснювати пошук і відбір необхідної інформації, вміти застосовувати відповідно її до заданої ситуації, зокрема, і в нових умовах, швидко переучуватися [58, с.129].

Сучасній українській школі потрібен компетентний учитель, який не лише володіє глибокими теоретичними знаннями, а і здатний самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях. Професійна компетентність учителя початкових класів відрізняється інваріативністю і універсальністю щодо предметної галузі знань і галузей наук, що відрізняє його від учителя-предметника. Темпи інформатизації освіти вимагають високого рівня сформованості мотиваційної компетентності майбутніх учителів початкової школи, що забезпечить їм можливість ефективно розв'язувати професійні завдання в умовах інформаційного суспільства [35].

Реалізація компетентнісного підходу ґрунтується на широкому використанні в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять з метою формування і розвитку професійних навичок здобувачів вищої освіти. У світлі наведеного вимоги в навчанні студентів зростає роль однієї з основних форм інтерактивного навчання – методу кейс-стаді, або методу ситуаційного навчання («case-study» з англ. case - випадок, ситуація). Цей метод називають також методом активного проблемно-ситуаційного аналізу, основаному на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій (вирішення «кейсів»). Мета методу кейс-стаді – створити таку ситуацію, у якій студентам необхідно буде самостійно прийняти рішення. У вирішенні кейсу немає однозначної відповіді на поставлену проблему або питання, а є кілька відповідей, які можуть змагатися за ступенем правдивості.

Кейс – це події, які реально відбулися в певній сфері діяльності і є основою для проведення обговорення в академічній групі під керівництвом викладача. Кейс, це завжди моделювання життєвої ситуації. Як інтерактивний, метод «кейс-стаді» може застосовуватися під час закріпленні знань та вмінь, що були отримані на попередніх заняттях, розвитку навичок аналізу та критичного мислення; зв'язку теорії та практики [36].

У процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи методом кейс-стаді реалізується:

1. Особистісний підхід. Викладач і студент є однодумцями, знімаються комплекси, внутрішнє напруження, досягається взаєморозуміння.

2. Ситуативність. Важливі відбір і організація матеріалу на основі професійно орієнтованих ситуацій і проблем.

3. Активізація розумової діяльності студентів шляхом виконання завдань, що потребують достатньої їхньої свідомості й зрілості, здатності до подолання спеціально створених перешкод.

4. Діяльнісна основа навчання. Виражається в зовнішній і внутрішній активності студента. Обсяг самостійних, групових і колективних форм навчання збільшується, тоді як традиційна фронтальна робота, при якій активність проявляє викладач, а студенти активні тільки в тому випадку, якщо їх запитують, скорочується.

5. Розвиток універсальних форм розумової діяльності в контексті формування професійної компетентності (аналіз, синтез, індукція, порівняння, систематизація тощо).

6. Груповий вплив, коли розкривається індивідуальність кожного студента. Міжособистісну взаємодію можна розглядати в трьох напрямках: спілкування між викладачем і студентом, спілкування викладача і всієї групи, спілкування студентів між собою. У сформованій для виконання кейсу групі складається такий психологічний клімат, що дозволяє ефективно виявити і розкрити можливості кожного студента.

7. Орієнтація на професію, спеціальність.

Особливості реалізації компетентнісного підходу в процесі підготовки вчителя початкових класів досліджували Л. Арабаджи-Донець [1], О. Біда [3], Т. Ваколя [5], О. Савченко [54], І. Тивонюк [61], Н. Уйсімбаєва [64] та ін.

Особливість компетентнісного підходу полягає в тому, що, як зазначають вчені М. Жалдак, Ю. Рамський, М. Рафальська, зміст навчання формується на основі спрямованості навчального процесу досягнення результатів навчання – формування у студентів набору компетентностей, необхідних для повноцінного життя та професійної діяльності у сучасному інформаційному суспільстві [15].

Сьогодні професійна компетентність вчителя початкових класів в умовах особистісно-орієнтованого навчання – це не тільки володіння знаннями, вміннями та досвідом з предмету, але й вміння сформувати внутрішню мотивацію пізнавальної діяльності, чітко, логічно і доступно викласти свої думки, під час уроку організовувати співробітництво, знайти шляхи оптимального спілкування, вміти розкрити творчий потенціал, розвивати мислення учнів молодшого шкільного віку [25, с. 16].

До того ж, як зазначає Л. Петриченко, інноваційна компетентність учителя – це система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує здійснення ним усіх етапів інноваційної професійної діяльності: від моделювання та прогнозування до впровадження нововведення [39, с. 94].

Формування професійних компетентностей майбутнього учителя передбачає набуття ним компетентностей у галузі дисциплін початкової школи, методик навчання та дидактики, психологічних і педагогічних основ здійснення навчально-виховного процесу, дослідницької діяльності та педагогічного спілкування, що визначає якість його професійної діяльності.

За такого підходу підготовка майбутнього учителя початкової школи орієнтована на усвідомлення студентами особистісних потягів до діяльності, потреб та інтересів; прагнень і ціннісних орієнтацій; мотивів діяльності; уявлень про свої соціальні ролі; самооцінку особистісних властивостей і якостей, професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей;

регулювання свого професійного становлення. І проявляється у сучасних творчих формах виконання видів професійної діяльності, глибоких науково-теоретичних знаннях про предмет діяльності і вимагає вияву фізичних, психічних, інтелектуальних, духовних якостей і властивостей особистості.

В Україні компетентнісний підхід упроваджується в освітню практику зі значними труднощами. Проте вже сьогодні можна відзначити впровадження в підготовку вчителів навчальних матеріалів для формування в студентів загальноприйнятих компетентностей, зокрема, вміння працювати в команді, вирішувати життєві й наукові проблеми, розробляти проекти, креативно мислити, брати по черзі на себе роль лідера тощо. Підготовка студентів з компетентнісним підходом організується за допомогою методу проектів, рольових ігор, роботи в групах, дискусій, мозкової атаки тощо. На нашу думку, реалізація основних положень компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів дозволяє вирішити важливі проблеми педагогічної освіти – запобігти слабкій практичній підготовці майбутніх учителів. Так що в аналізі методики професійної освіти ми спиралися на основні положення компетентнісного підходу.

Програма гуманізації сучасної освіти пов'язана з головною ідеєю – особистісно-орієнтованим підходом у навчально-виховному процесі. Тому постає необхідність перегляду змістового, організаційного й управлінського компонентів цього процесу у зв'язку з їх впливом на розвиток особистості та підвищення якості освіти [25, с.19].

Гуманізацію навчально-виховного процесу сьогодні розглядають як відмову від авторитарної педагогіки з її педагогічним тиском на особистість, такої, що заперечує можливість становлення демократичних відносин між викладачем та студентом. Натомість реалізують зміст особистісно-орієнтованої педагогіки, яка надає абсолютного значення особистій свободі та діяльності здобувачів вищої освіти. Серед її ознак – зміщення пріоритетів на розвиток психічних, фізичних, моральних та інших сфер особистості замість оволодіння певним об'ємом інформації (знань) та формування певного кола вмій і навичок

її використання; забезпечення належних організаційних умов для успішної переорієнтації навчально-виховного процесу. Таким чином, гуманістичний підхід у навчально-виховному процесі передбачає пристосування ЗВО до студентів, забезпечення атмосфери комфорту та їх психологічної безпеки.

У сучасному розумінні особистісно-орієнтований підхід у освіті – це визнання студента головною діючою фігурою всього освітнього процесу, створення таких умов, у яких він знаходився б не в ролі виконавця або спостерігача, а був би повноправним автором своєї «життєвої позиції», відповідальним за власні вчинки; особистісний підхід вимагає визнання як продукту суспільного розвитку, носія культури, унікальності, інтелектуальної, моральної свободи. Розглядаючи індивідуалізацію такого підходу, Л. Петриченко наголошує на тому, щоб у системі освіти йти не від навчального предмета до дитини, а від дитини до навчального предмета [39, с. 51].

Як зазначає Т. Тихонова, однією з форм реалізації особистісно-орієнтованого підходу в професійній підготовці майбутнього вчителя початкових класів є заняття, на яких питання і завдання мають бути проблемними, творчими, носити особистісно-професійну орієнтацію. Крім глибоких професійних знань на рівні аналізу і узагальнення, викладач має володіти комунікативними і ораторськими вміннями, особистісно-орієнтованими технологіями навчання, мати педагогічну спрямованість на особистісно-професійний розвиток студентів і професійний саморозвиток [62].

О. Снігур, вивчаючи проблему формування вмінь використовувати засоби інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності вчителя початкової школи, зазначає: «діяльнісний підхід передбачає розгляд навчання студентів використанню засобів інформаційно-комунікативних технологій у професійній діяльності як процесу, що включає навчально-пізнавальну діяльність, у результаті якої для визначення можливих наслідків проводиться аналіз об'єктів і суб'єктів педагогічного процесу, їх відношень, структури, протиріч, розвитку» [58, с.162].

Надаючи великого значення діяльнісному підходу у становленні майбутніх учителів, Л. Гарбузенко вважає, що такий підхід дає можливість зрозуміти суть формування компетентності з позицій структури діяльності людини, виявити закономірності цього процесу, зв'язок між теоретичною та практичною професійною підготовкою майбутнього педагога. Разом з тим, дослідниця зазначає: «Для повноцінності результатів освіти важливо не тільки знати, що і як робити, але й хотіти робити, знаходити нестандартні рішення, взаємодіяти й досягати консенсусу з іншими» [9].

З точки зору Л. Петриченко [39, с. 59] , діяльнісний підхід диктує такі важливі, принципи:

- принцип єдності свідомості та діяльності;
- принцип поетапного освоєння діяльності;
- принцип інтеріоризації-екстеріоризації.

Ю. Клименюк вважає, що діяльнісний підхід передбачає наявність у майбутніх учителів початкової школи здатності до застосування професійних умінь у власній практичній діяльності; постійне вдосконалення набутих умінь і навичок з метою переходу на вищий рівень педагогічної майстерності [21, с. 137].

Таким чином, діяльнісний підхід передбачає оволодіння студентами системою професійних педагогічних знань, умінь і навичок виконання різноманітних функцій, видів педагогічної діяльності (проектувальної, конструктивної, гностичної, комунікативної, організаційно-управлінської та ін.).

У своєму дослідженні також виокремлюємо особистісно-діяльнісний підхід, який у професійній підготовці майбутнього вчителя початкових класів полягає в забезпеченні розвитку і саморозвитку особистості студента на основі виявлення його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання і предметної діяльності. Викладач, здійснюючи особистісно-діяльнісний підхід в предметно-методичній підготовці студента, водночас навчає його технологіям особистісно-орієнтованого навчання, формуючи таким чином спрямованість

майбутнього вчителя на особистісно-орієнтовану професійно-педагогічну діяльність.

Під час реалізації особистісно-діяльнісного підходу в предметно-методичній підготовці учителя початкових класів до формування конструктивних умінь молодших школярів варто взяти за основу наступні положення:

1. Щоб навчальний предмет став інструментом формування конструктивних умінь учня, він повинен бути опанований на належному рівні. Для реалізації інструментально-педагогічної функції недостатньо орієнтуватися в предметі на пояснювально-репродуктивному або навіть узагальнюючо-проблемному рівнях. Особистісний підхід здатний реалізувати лише вчитель, який сам оволодів предметом на особистісному рівні, що виявляється у вільному володінні науковою інформацією з предмета, умінні виділяти суб'єктивний контекст історії науки (діяльність і особистість дослідника), бачити її ціннісно-світосприймальницькі і соціально-прогностичні висновки, обирати спосіб викладення матеріалу, найбільш цінного з боку педагогіки.

2. Пріоритет педагогічних цінностей у свідомості майбутнього вчителя повинен виявлятися в його прагненні не лише засвоїти зміст шкільного предмета, який спрямований на формування конструктивних умінь учня, але й залучити інших людей до його розуміння, співпереживання, спільного осмислення зробити матеріал предметом спілкування, діалогу.

3. Студента необхідно спрямувати на пошук перетворення логічних структур науки в форми спільної діяльності, дослідницьких задач – у навчальні проблеми [71].

У технологічному підході до професійної підготовки майбутнього учителя «системотвірним елементом є технологія, за допомогою якої здійснюється взаємодія педагога і учнів», організація праці вчителя, підвищення педагогічної майстерності. Зокрема, рефлексивна складова цього підходу незначна, спостерігається запозичення методологічних уявлень про системні й інформаційні технології. Щодо професійної підготовки, то його

можливості обмежені лише процесом навчання студентів. За такого підходу підготовка майбутнього фахівця потребує конструювання специфічних педагогічних ситуацій, які б актуалізували у навчально-виховному процесі потребу самовираження. Саме це допомагає людині якомога повніше розкрити свій потенціал, таланти, здібності, сприяє актуалізації.

Визначаючи своє бачення підготовки вчителів, дослідники звертають увагу на те, що школі сьогодні потрібні не просто хороші вчителі, а «вчитель-технолог, учитель-майстер, учитель-новатор». Це має бути людина з «інноваційним мисленням, здатна усвідомлено взяти на себе відповідальність як за особистість іншої людини, що постійно розвивається, так і школи як системи, що теж перебуває у розвитку» [55].

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів зумовлюється такими сучасними тенденціями розвитку освіти та цивілізації, як: глобалізація, регіоналізація, індивідуалізація, професіоналізація, інтеграція.

Педагогічні системи мають створюватися й функціонувати відповідно до цивілізаційних тенденцій розвитку національних освітніх систем. Це передбачає цивілізаційний підхід. Ці тенденції полягають у посиленні державного впливу на освіту, нарощуванні капіталовкладень в освітню галузь, гуманізації, гуманітаризації, інформатизації та інтернаціоналізації освіти, переходу до інноваційного навчання та реалізації принципу безперервності освіти, що, на нашу думку, потребує застосування в едукативному процесі інформаційного підходу, згідно з яким що інформація розглядається як головний ресурс науково-технічного й соціально-економічного розвитку, конструктивний фактор у процесі підготовки вчителя.

Швидкі темпи трансформації суспільства та науково-технічного прогресу сприяють тому, що підходи до підготовки вчителя початкових класів у сфері нових інформаційних технологій постійно змінюються. Все більше уваги приділяється не на опанування навичками користувача, а на підготовку до використання інформаційних технологій у професійній діяльності [67, с. 28].

Л. Макаренко готовність майбутніх класоводів до використання інформаційних технологій у професійній діяльності розглядає як сукупність таких взаємопов'язаних компонентів: особистісно-мотиваційного, змістово-процесуального, операційно-діяльнісного та оцінювально-рефлексивного, пов'язуючи рівень готовності з наявністю певного рівня сформованості названих компонентів [67, с. 52].

Інформаційний підхід передбачає, що інформація є головним ресурсом науково-технічного й соціально-економічного розвитку, конструктивним фактором у процесі підготовки вчителя. Такий підхід вагомо впливає на прискорений розвиток науки, освіти, техніки, відіграє значну роль у процесах виховання й навчання, культурного спілкування між людьми, а також в інших соціальних галузях.

Деякі вчені (О. Снігур [58], В. Імбер [18]) виділяють мотиваційний підхід, надаючи йому особливого значення. О. Шиман [67] характеризує особистісно-мотиваційний підхід, який проявляється у ставленні майбутнього вчителя початкової школи до оволодіння новими інформаційними технологіями навчання, у готовності використовувати їх у своїй професійній діяльності.

В. Імбер вважає, що відповідно змістовому компоненту змістово-компетентнісний підхід до підготовки вчителя початкових класів передбачає набуття студентами достатніх знань у галузі застосування мультимедійних засобів навчання у початковій школі, тобто набуття компетентності та оволодіння змістом навчання, що відображається у таких завданнях:

- 1) набути знання роботи з програмою Microsoft PowerPoint;
- 2) оволодіти технологією створення навчальної мультимедійної презентації;
- 3) сформувати у студентів уміння використовувати МЗН у самостійній навчально-пізнавальній діяльності;
- 4) навчити студентів добирати мультимедійні продукти для початкової школи відповідно до поставлених навчальних цілей .

На нашу думку, доцільно застосовувати у підготовці майбутніх учителів початкових класів мультимедійний підхід, що спрямований на актуалізацію потреби студента в необхідності готовності до застосування мультимедійних засобів навчання у навчанні молодших школярів, на активізацію мотивів учня.

Дослідницький підхід у навчанні учнів початкових класів вимагає в першу чергу від учителя бажання працювати над власною методичною підготовкою та застосовувати сучасні технології до навчання учнів.

В системному підході підготовка вчителя розглядається як система, в якій усі компоненти взаємозв'язані й взаємозалежні. О. Суховірський, вивчаючи питання підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій, зазначив: «системно-структурний, передбачає цілісність розгляду об'єкта, виявлення специфіки та взаємодії його складових частин, прогнозування подальшого розвитку, а також принципи науковості, наступності, інтеграції, наочності, зв'язку теорії з практикою» [60, с. 242].

При підготовці вчителя початкових класів до використання в навчальному едукативному процесі інформаційних технологій доцільно застосовувати й інші підходи:

- культурологічний, який передбачає, що культура в освіті виступає як його змістовна складова, джерело знань про природу, суспільство, способи діяльності, емоційно-польового й ціннісного ставлення людини до тих, хто поряд, до праці, спілкування й т. ін.

- синергетичний, який застосовується в дослідженні з точки зору наукових уявлень про світ як взаємодії складних систем, здатних до самоорганізації.

- етнопедагогічний підхід, який визначає, що освіту і виховання необхідно здійснювати з урахуванням національних традицій і менталітету народу, його культури, національно-етнічної обрядовості, звичаї, звичок;

- творчий підхід, який дозволить студентам апробувати власні знахідки та адаптувати їх до реальних умов школи.

Отже, в результаті проведеного аналізу літературних джерел нами виокремлено й схарактеризовано сучасні підходи до професійної підготовки вчителя: компетентісний; особистісно-діяльнісний; цивілізаційний; інформаційний. Вагому роль у підготовці вчителя відіграють також інші підходи (дослідницький, культурологічний, творчий тощо).

Особливу увагу слід приділити системному підходу, згідно якого інформатизація технологій включає не лише впровадження засобів інформатизації, а й інформатизацію всіх інших компонентів освітніх технологій [28]. Ми вважаємо, що в підготовці майбутніх учителів доцільно застосовувати мультимедійний підхід, який спрямований на актуалізацію потреби студента в необхідності готовності до застосування мультимедійних засобів навчання у своїй майбутній професійній діяльності на робочому місці вчителя початкових класів.

Не залишили поза увагою і компетентісний підхід, адже Концепція «Нова українська школа» переорієнтовує навчання із засвоєння величезної суми знань на освоєння компетентностей. Поняття «компетентність» набуває нового формулювання, зокрема, це «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». Таким чином, з позиції компетентісного підходу пріоритетом діяльності є не отримання академічних знань, а надбання умінь життєво необхідних компетентностей.

Не менш важливим є інформаційний підхід, який істотно впливає на прискорений розвиток науки, освіти, техніки, відіграє значну роль у процесах виховання й навчання, культурного спілкування між людьми, а також в інших соціальних галузях. Спираючись на такий підхід, ми можемо визначити головну педагогічну умову успішної професійної підготовки, а також проаналізувати науково-методичне забезпечення підготовки майбутнього вчителя.

2.2. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя в умовах НУШ

Зміни, що відбуваються в освіті та науці на сучасному етапі суспільного і економічного розвитку України, викликали необхідність реформування вищої освіти. Реалізація даного завдання вимагає створення та реалізації нової державної політики у даній сфері на підставі визначення головних, стратегічних пріоритетів розвитку вищої педагогічної освіти. На сьогодні у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки визначено комплекс заходів щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні, стрижнем якої є розвивальна, культуро-творча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого вирішення професійних проблем [46].

Сучасна педагогічна сфера України перебуває на етапі реформування системи освіти на всіх її ланках та перегляду вже існуючих стандартів і вимог. Так, Закон України «Про освіту» [49] метою освіти вбачає всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Реалії сучасності вимагають від майбутнього вчителя бути інтелектуально розвинутим та соціально активним, застосовувати різноманітні педагогічні технології й засоби для здійснення найважливішої професійної функції – готувати вихованців до адаптування та співіснування в соціумі.

Належний рівень технологічної компетентності стає невід'ємною складовою характеристики професійної діяльності педагога. Тому процес підготовки студентів має бути пов'язаний з організацією активної професійної діяльності і має базуватися на педагогічних умовах, створених і керованих викладачами ЗВО.

Умови створюють саме те середовище, в якому необхідні явища, процеси виникають, існують і розвиваються. До педагогічних умов учені відносять такі, які свідомо створюються у навчально-виховному процесі ЗВО та повинні забезпечити найефективніше формування і протікання необхідного процесу.

Проаналізуємо основні напрямки розвитку вищої педагогічної освіти в Україні на основі прийнятих нормативних документів та розглянемо педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Нині система підготовки майбутніх педагогів у закладі вищої освіти орієнтується на вимоги сучасних міжнародних і українських нормативних документів, а саме: Болонської декларації (1999 р.), «Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом усього життя» (2008 р.), «Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2011 р.), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. (2012 р.), Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) [44], Закон України «Про освіту» (2017 р.), в яких визначено мету і пріоритетні напрями розвитку вітчизняної освіти, зокрема її інтеграція до європейського та світового освітніх просторів, розвиток людини як головної мети, ключового показника і основного важеля сучасного прогресу, формування національних і загальнолюдських цінностей, виховання професійно мобільного молодого покоління, здатного здійснювати особистісний духовно-світоглядний вибір.

Починаючи з першого курсу навчання майбутній педагог повинен перебувати в такому освітньому середовищі, що дозволяло йому долучитися до культурно-педагогічної спадщини, наукових знань, мистецтва, здобутків та традицій власної країни й культурної спадщини людства. Майбутній педагог

повинен мати можливість постійно збагачувати свій інтелектуальний, емоційний і духовний світ, вивчати іноземні мови, брати участь в зустрічах і обміні студентами між педагогічними закладами вищої освіти в Україні, а згодом закордоном, переймаючи зарубіжний досвід [6].

У підготовці педагогічних кадрів важливо перебороти культ вузького професіоналізму, орієнтованого на певну спеціальність. Майбутній педагог повинен мати не лише спеціальні знання (відповідно до профілю обраного ним факультету), але й систему науково-педагогічних поглядів, психолого-педагогічного мислення, здатність піднятися над вузькоспеціальними інтересами й установками, готовність до формування творчої особистості з власне активною громадянською позицією. Адже чим більше педагогічного передбачення в педагогічній роботі, тим менше помилок, неправомірних дій та несподіваних випадків буде зустрічатися в подальшій професійній діяльності.

Педагогічна освіта має бути випереджальною до вимог сьогодення та власне євроінтеграційних процесів у вищій школі.

Нагальні вимоги до сучасної вищої освіти згідно з цими та іншими нормативними документами передбачають формування в студентів інтегративного світогляду, розвиток вмінь використовувати академічні знання безпосередньо у професійній діяльності. Зміст педагогічної освіти має передбачати процес перетворення студентом самого себе в ресурс педагогічної діяльності, оволодіння способом переміщення уваги з навчальної інформації на засоби й прийоми власної мисленнєвої діяльності. Багатоаспектність змісту вищої педагогічної освіти визначає багатокомпонентність її структури. Всі структурні компоненти мають позитивно впливати на професійне зростання майбутніх педагогів. До них відносяться такі: гуманістичний (знання про людину), світоглядний (методологічна культура, професійна етика), спеціальний (знання профільних галузей), інформаційний (використання різних джерел інформації, способів її структурування у створенні нових знань), комунікативний (культура мовлення, міжособистісної взаємодії), управлінсько-організаційний (педагогічний менеджмент), технологічний (педагогічні

технології), креативний (методи творчої роботи). Модернізація вищої педагогічної освіти поєднується із розробкою і впровадженням нових дидактичних технологій в освітній процес. Специфіка дидактичних технологій педагогічних університетів полягає в тому, що той, хто обрав педагогічну професію, повинен сформувати уявлення про себе як про суб'єкта освітньої діяльності. Основу технології становлять активні форми й методи навчальної роботи, а зміст виконує дві функції: методологічну, що розкриває цілісність педагогічного процесу, теоретичні основи педагогічної діяльності, і процесуальну, тобто безпосередній інструмент педагогічних дій. Запропонована технологія створює умови для співтворчості та співпраці в навчальному процесі, дозволяє студентові розкрити свої можливості як суб'єкта педагогічної комунікації, забезпечує творчу атмосферу, свободу дій і ситуацію успіху для кожного учасника освітнього процесу [27].

Варто на сьогодні звернути увагу на те, що відповідно до інтеграції навчальних дисциплін, обсяг педагогічних дисциплін і навчальних годин на оволодіння ними зведений до мінімуму. Зміст педагогічної освіти має поєднувати в собі всі засоби, що забезпечують формування компетентної, інтелектуально, морально й духовно багатой особистості, її ціннісних орієнтацій і творчого інноваційного мислення. Перевага на сьогодні об'єктивно орієнтованих й недооцінка індивідуально орієнтованих знань не дозволяє реалізувати програму особистісно-орієнтованої освіти, адже структура навчальної інформації предметного характеру не дає студентам цілісного уявлення про майбутню професійну діяльність.

Питання про педагогічні умови розглядається у роботах багатьох дослідників. Наприклад, Н. Потапова під педагогічними умовами розуміє сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм та матеріальних можливостей її здійснення, що забезпечують успішне вирішення поставленого завдання [42]. А. Алексюк, П. Підкасистий під педагогічними умовами розуміють чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на :

1. зовнішні: позитивні відносини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат, тощо;

2. внутрішні (індивідуальні): індивідуальні властивості студентів (стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація, тощо).

В. Манько педагогічні умови визначає як взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності.

Реалізація педагогічних умов підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання педагогічних технологій у професійній діяльності передбачає оптимізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, що, фактично, є основою їхнього професіогенезу. У процесі професійного розвитку майбутніх вчителів початкових класів у ЗВО відбувається не тільки професійна підготовка, а й формування потреби та особистісної готовності студентів оволодіти професією, прагнення набути професійної освіченості, майстерності, культури фахівця, що об'єднується загальним поняттям професійна компетентність. Перед викладачами стоїть завдання створити такі педагогічні умови підготовки студентів, за яких вони з перших кроків самостійної професійної діяльності вже умітимуть виявляти знання, систему вмінь, що визначають рівень професійної компетентності майбутнього фахівця, і є основою професіоналізму як здатності людини ефективно і якісно здійснювати певний вид діяльності [10].

Спираючись на вимоги Нової української школи і враховуючи умови і показники підготовки майбутніх вчителів у ЗВО, можна виокремити наступні педагогічні умови, які, на думку багатьох науковців, сприятимуть підвищенню якості підготовки майбутнього вчителя початкових класів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності:

- відбір навчального матеріалу з урахування їхніх потреб та інтересів;
- формування і підтримання мотивації досягнень студентів у навчальній діяльності;

- залучення до різних видів професійної діяльності;
- використання активних методів навчання, різноманітних форм, методів і засобів контролю та оцінювання знань, умінь і навичок студентів;
- формування адекватної самооцінки результатів навчання, навичок і умінь рефлексивної діяльності.

Процес підготовки майбутніх вчителів НУШ до використання інноваційних педагогічних технологій має організовуватись таким чином, щоб викладачі ЗВО самі впроваджували такі новітні технології у навчально-виховний процес. Для того, щоб студент – майбутній учитель початкових класів – будував власну діяльність на основі цих педагогічних технологій, необхідно, щоб він був реальним учасником такого процесу, в період професійного становлення опанував як приклад для наслідування способ побудови навчально-виховного процесу на інноваційній основі [8].

М. Скаткін писав, що вчителі, як правило, навчають учнів так, як їх учили самих. Тому викладачам ЗВО потрібно самим опанувати і вводити нові методи викладання на своїх заняттях з майбутніми вчителями.

У процесі викладання педагогічних дисциплін викладачі повинні використовувати різноманітні методи: проблемно-пошукове викладання теоретичного матеріалу; діалоги, полілоги, дискусії (круглий стіл, диспут з елементами «мозкової атаки», аналіз та обговорення педагогічних досліджень); моделювання казкової реальності; педагогічне консультування; педагогічний тренінг; ділові педагогічні ігри з подальшим обговоренням ефективності обраних методів, прийомів навчання; самостійне розв'язання педагогічних завдань з подальшим оцінюванням виконаної роботи [72].

Щоб реалізувати цю умову потрібно забезпечувати спрямованість кожного навчального предмета, цілісного педагогічного процесу на підготовку студентів до інноваційної діяльності, до використання педагогічних технологій. Ця умова передбачає необхідність відбору змісту навчального матеріалу, а саме збагачення змісту дисциплін циклу професійної та практичної підготовки системою понять та теоретичних знань із основ педагогічних інноваційних

технологій, озброєння студентів системою умінь практичного використання педагогічних технологій [37].

У навчанні майбутніх педагогів НУШ мають бути враховані нові умови функціонування системи шкільної освіти: орієнтації на профільну школу, варіативності шкільних програм і підручників, розвитку нових інформаційних технологій навчання. Відповідно, заклад вищої освіти повинен забезпечити не лише теоретичну, а й практичну підготовку майбутнього учителя, що реалізується в процесі проходження педагогічної практики.

Наступна педагогічна умова – залучення студентів до практичної професійно-педагогічної діяльності. Педагогічна практика майбутніх педагогів – важлива сполучна ланка між теоретичною та практичною їх підготовкою до безпосередньої самостійної роботи у навчально-виховних закладах, що дає їм змогу «пізнати та випробувати себе у ролі вчителя, відчутти смак цієї роботи, визначити власні професійні інтереси, переконатися у своїй психологічній готовності до педагогічної діяльності, поглибити психолого-педагогічні знання, збагатити або скоригувати особистісні педагогічні погляди, позиції, сформовані під час навчання в університеті» [53, с. 114].

Практика студентів спрямована на закріплення теоретичних знань, набуття і вдосконалення практичних умінь та навичок, формування професійної компетенції щодо реалізації державних стандартів, а це в свою чергу дає можливість стверджувати, що педагогічна практика є повноцінною складовою педагогічної освіти. Саме під час практики відбувається формування у студентів знань основ професійної діяльності. Успіх педагогічної практики залежить від вибору базової установи, оптимальної реалізації найдосконаліших методів і прийомів роботи в конкретних умовах, методичного рівня і майстерності викладачів. Однак нині на педагогічну практику у школі виділяється замало фінансування, часом вона має формальний характер і залежить від вчителя, до якого потрапляє студент та не перевіряється керівництвом школи, не контролюється представниками виробничого відділу ЗВО. Змістово-предметне викладання, яке відірване від потреб педагогічної

практики, не дає позитивних результатів у підготовці майбутнього педагога до європейських вимог фахівця, адже педагогічній практиці слід відводити майже 50 % навчального навантаження.

Зменшення обсягу аудиторних годин, зміщення акцентів навчального навантаження студентів у бік самостійної роботи, яке відбувається останнім часом, стають певними перешкодами на шляху якісного засвоєння навчальних дисциплін, зокрема психолого-педагогічних, що, безперечно, позначається й на ефективності проведення педагогічної практики. Хоча за сучасними стандартами педагогічної підготовки питома вага практик має тенденцію до зростання, все ж загалом їх кількість недостатня [28].

Педагогічна практика є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх учителів, виконуючи ряд відповідальних функцій. На думку більшості сучасних науковців (О. Абдуліна, Н. Казакова Л. Кацова, Г. Коджаспірова, Т. Крюкова, С. Міліцина, Н. Сергєєв та ін.) педагогічна практика має наступні функції:

- адаптаційна функція практики виявляється в тому, що студент не тільки знайомиться зі специфікою організації навчального процесу в реальних умовах загальноосвітнього навчального закладу, але й звикає до ритму педагогічного процесу, школярів, починає орієнтуватися в системі внутрішньо шкільних стосунків і зв'язків;

- навчальна функція практики полягає в тому, що одержані в процесі теоретичної підготовки знання перевіряються практично, тобто знаходять втілення у діяльності студента-практика. Відбувається процес вироблення основних педагогічних умінь і навичок, формування педагогічної свідомості, оволодіння сучасними технологіями та методиками навчання;

- виховна функція практики виявляється в тому, що студент може реально навчитися любити і розуміти дітей, педагогічну професію, виробити в собі необхідні професійні якості та фахові компетентності;

- розвивальна функція знаходиться у тісному взаємозв'язку із зазначеними вище функціями. На практиці розвиваються педагогічні здібності

студента, педагогічне мислення і професійна культура, світогляд, пізнавальна активність, формуються дослідницькі уміння і навички, зокрема й самоосвіти;

- комунікативна функція виявляється у стилі взаємовідносин між педагогами, учнями та батьками, забезпечує налагодження педагогічного спілкування на основі взаєморозуміння, взаємоповаги та партнерства, створення доброзичливої психологічної атмосфери, спрямованої на пізнання нової навчальної інформації;

- конструктивно-організаторська функція покликана забезпечити формування організаторських здібностей, необхідних для організації та керівництва навчально-виховним процесом;

- проектна функція спрямована на формування у студентів професійних умінь та навичок планування власної навчально-виховної роботи, відбору змісту й обсягу навчальної інформації відповідно до теми заняття, оптимального поєднання форм і методів навчально-пізнавальної роботи учнів, врахування їх вікових та індивідуальних особливостей, складання плану-конспекту уроку, виховних заходів та ін.;

- діагностична функція практики – одна з найважливіших. Під час практики студент має реальну можливість перевірити рівень та якість своєї професійної підготовки, здатність до самоконтролю, самоаналізу й самооцінки власної педагогічної діяльності.

Всі ці функції педагогічної практики повинні розглядатись та здійснюватись у їх органічній єдності, у тісному взаємозв'язку.

Під час проходження педагогічної практики важливим є педагогічна підтримка, яка здійснюється за допомогою використання організаційних форм роботи:

- 1) установчі і підсумкові конференції у формі презентації;
- 2) «круглі столи» з вчителями школи, методистами, педагогами, психологами, тематика яких визначається особисто-професійними потребами практикантів;
- 3) консультації;
- 4) тьюторський супровід;

5) тренінги і спецкурси, які розробляються залежно від етапів педагогічної практики [53, с. 116].

Слушною, на нашу думку, є думка професора Ігора Кацана, який на Другому форумі ректорів педагогічних університетів Європи зауважив, що вітчизняним закладам вищої освіти варто було б вивчити і наскільки це можливо запозичити досвід двофазової педагогічної підготовки, який практикують деякі європейські країни. За цієї моделі загальноосвітня, спеціальна і теоретична психолого-педагогічна підготовка проводиться у вищому навчальному закладі. А друга (практична) фаза переноситься в школу й спеціальні регіональні центри. Там студенти протягом навчального року не тільки практикуються в навчальній і виховній діяльності, а й обговорюють її результати з учителями, методистами та представниками вищого навчального закладу. З одного боку, праця помічниками учителя зобов'язує студентів відповідально ставитись до виконання професійних функцій. А з іншого школа сприймає появу таких практикантів як власних працівників, які мають працювати за традиційно установленими правилами. Лише після проходження такої тривалої педагогічної практики і атестації студенти отримують диплом учителя.

Педагогічну практику потрібно розглядати не тільки як важливий засіб підготовки фахівців, як складову їх професійної підготовки та як організаційну форму, але ще як провідний фактор саморозвитку, формування індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності, вдосконалення рівня професійності та педагогічної майстерності майбутніх педагогів. Педагогічна практика передбачає самостійну роботу студентів з науково-методичною літературою, систематичне спостереження й аналіз навчально-виховного процесу, вивчення досвіду роботи вчителя, ознайомлення з системою та методами користування демонстративним матеріалом, планування власної навчально-виховної роботи, проведення й аналіз відкритих навчальних занять, виховних заходів. Цей період навчального процесу доцільно розглядати

як можливість удосконалення студентами навичок науково-дослідної роботи з актуальних проблем педагогіки, психології, фахових методик [38, с. 59].

В умовах динамізму знань, інформації, технологій навчити людину навіть у найліпшому університеті всьому і на все життя неможливо. Для того, щоб фахівець не втратив конкурентоздатності, був функціонально дієздатним, необхідно виховувати потребу в знаннях і вмінні вчитися протягом життя. Тому наступною умовою успішної підготовки майбутніх вчителів початкових класів є вироблення у студентів потреби в постійному професійному самовихованні та самоосвіті, вміння особисто удосконалюватися, розвивати свої розумові здібності, використовувати новітні досягнення психолого-педагогічної науки [42, с. 108]. Це означає давати студентові не готові педагогічні рецепти, а правильно його орієнтувати в самостійних пошуках шляхів професійного становлення, допомагати йому засвоїти думку про необхідність поєднання самовдосконалення з ростом професійної майстерності.

Необхідність організації самостійної роботи обумовлена все вищими вимогами до рівня загальнокультурної і спеціальної підготовки випускників ЗВО, зміною загальноосвітніх парадигм, підготовкою майбутніх фахівців до професійного, компетентного входження у ринок праці з міцно сформованими потребами у постійній самоосвіті та саморозвитку.

Ефективність самовиховання, саморозвитку та самоосвіти залежить від таких важливих складових, як самоаналіз, самооцінка, самоконтроль, які мають охоплювати всі етапи діяльності студента в період навчання та проходження педагогічної практики.

Формування вмінь і навичок самовдосконалення і самоосвіти починається в ході освоєння студентами програмових дисциплін. Тільки чітко організований навчальний процес може повною мірою забезпечити розв'язання всіх завдань на шляху досягнення професійно-виховної компетентності, становлення творчої особистості майбутнього вчителя початкових класів, що є необхідним у роботі в умовах Нової української школи [59, с. 85].

Кредитно-трансферна система навчання вносить також зміни до самостійної навчальної діяльності у студентів, що відповідно змінює діяльність викладача і студента. А саме, зменшується доля участі викладача у спільній діяльності зі студентом, від організуючої, плануючої та контролюючої вона стає більш рекомендуючою й орієнтуючою. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню рівня розвитку самостійної роботи студентів у процесі пізнання нового, робить цей процес самокерованим, що дозволяє студентові займатися самонавчанням і в подальшому житті, акцентуючи увагу на безперервності освіти.

У сучасних закладах вищої освіти використовують різні форми організації самостійної роботи студентів: вивчення нової навчальної літератури з конкретного курсу, складання тез, плану та конспекту змісту навчального матеріалу за підручником, написання рефератів, доповідей, оглядів за додатковою та періодично літературою, складання тестів та питань взаємоконтролю та самоконтролю, складання моделей певних процесів або систем. Дидактичними засобами для виконання студентами самостійної роботи з педагогіки виступають першоджерела, педагогічні праці видатних педагогів минулого і сучасності, нормативно-правові документи, тренувальні завдання і вправи, сучасна науково-педагогічна література, навчальні фільми або сюжети останніх шкільних подій, сучасні методичні розробки, технічні засоби (комп'ютери, аудіо та відеотехніка, портативний проектор) [42, с. 182].

Оскільки майбутні вчителі початкових класів будуть працювати в умовах Нової української школи, а отже, в новому освітньому просторі, то виникає потреба в іще одній умові для успішної підготовки майбутніх фахівців. Цією умовою є створення освітнього простору, наближеному до НУШу у ЗВО. Необхідно забезпечити наявність в аудиторіях навчальних засобів, техніки, якими користуються вже два роки в школах, і у подальшій своїй роботі будуть використовувати студенти на заняттях з дітьми. Щоб вже під час навчання студент мав уявлення і вмів використати, знав де і як застосувати ці нові засоби навчання і техніку. Необхідно також створити навчальні осередки, наближені

до шкільних. Таким чином, майбутній вчитель початкової школи вже під час навчання перебуватиме в умовах, які його чекають в майбутньому

2.3. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів початкових класів до реалізації компетентнісного підходу та впровадження Lego-технологій в Новій українській школі

Сучасний етап розбудови початкової освіти підвищує вимоги до підготовки вчителів початкової школи з акцентуацією на їхню професійну компетентність. Від компетентного вчителя з активною педагогічною позицією, здатного забезпечити самостійне прийняття освітніх інновацій, що значною мірою становлять зміст педагогічної діяльності, можна буде очікувати високих результатів впровадження нововведень, передбачених Концепцією Нової української школи [33]. Зазначимо, що реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів передбачає спрямованість освітнього процесу школи на формування і розвиток ключових компетенцій особистості, особистісних якостей і творчих здібностей учнів, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства тощо.

Запровадження компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів передбачає реформування початкової освіти за такими основними напрямками: уточнення мети навчання; удосконалення змісту навчання; оновлення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу (створення нових підручників, посібників, дидактичного матеріалу, мультимедійних засобів тощо); добір ефективних методів, прийомів навчання і форм організації освітньої діяльності; підготовка вчителя до реалізації компетентнісного підходу в навчанні [1]. Сучасному вчителю нової української школи задля того, щоб навчати молодших школярів активно-пошуковими, діяльнісними методами навчання, потрібні матеріали, з якими зможе він працювати, потрібно вміти

конструювати освітнє середовище. Важливим у контексті зазначеного, є оволодіння майбутнім вчителем початкової школи методикою компетентнісного навчання «Шість цеглинок», котра передбачає використання конструктора Lego.

Відповідно до листа МОН України № 1/9-652 від 01.12.2017 «Щодо запровадження ігрових та діяльнісних методів навчання в освітній процес початкових класів», нова українська школа спрямована на реалізацію ігрових та діяльнісних методів навчання у початкових класах [37].

У рамках проєкту «Нова українська школа» застосовують уже випробувану в багатьох країнах світу методику з використанням конструкторів Lego. Методика «Шість цеглинок» – це ігри-завдання із набором з шести цеглинок Lego Duplo певних (червоного, помаранчевого, жовтого, зеленого, блакитного та синього) кольорів. Використання методу урізноманітнює уроки, робить їх більш цікавими, а матеріал доступним, в учнів формуються всі ключові компетентності, які необхідні сучасному школяреві Нової української школи.

У багатьох країнах світу ці конструктори використовуються при вивченні різних предметів. Кожне завдання з освітнім конструктором Lego – це цілий комплекс не лише для розвитку мислення, мовлення, уваги, а й механізм розвитку оперативної пам'яті, самоконтролю та ментальної (когнітивної) гнучкості, що вкрай необхідні для навчання не лише у школі чи ЗВО, а й протягом усього життя.

Усі перші класи в Україні, що розпочали навчання з 1 вересня 2018 року, безкоштовно отримали набори Lego, які допоможуть впроваджувати ігрові та діяльнісні методи навчання в освітній процес. Відповідний Меморандум про взаєморозуміння було підписано між Міністерством освіти і науки України та The LEGO Foundation [32].

Документ передбачає, що The LEGO Foundation безкоштовно забезпечить наборами усі перші класи. Також компанія допоможе педагогам опанувати методики для ефективного використання конструкторів у навчанні.

Віце-президент The LEGO Foundation, голова програми «Спільноти навчання через гру» зазначив, що це один із наймасштабніших проєктів, вони готові підтримати зміни, які відбуваються в початковій школі в межах реформи освіти і що ця співпраця допоможе дітям розвивати уміння і навички, які у майбутньому забезпечать здатність особистості успішно навчатися.

Спрямованість роботи з цеглинками окреслена у методичних посібниках, виданих МОН для Нової української школи. Зокрема, у посібнику «Гра по-новому, навчання по-іншому» [11], подано вправи для роботи з використанням шести цеглинок: «Для початку» (для знайомства з цеглинками Lego), «Рухайся» (для заохочення до рухової активності), «Мозковий штурм» (для розвитку вмінь, необхідних задля вирішення проблемних ситуацій і викликів), «Уявляй і створюй» (для розвитку творчої уяви, креативності), «Час на роздуми» (для розвитку мислення, аналізу і розуміння власних емоцій), «Працюємо разом» (для розвитку вмінь роботи в команді). Ігри-завдання з шістьма цеглинками мають свої особливості: можуть інтегруватися у будь-який вид діяльності та форму роботи, сприяти розвитку декількох вмінь одночасно.

Lego-споруди можна використовувати у театралізованих, сюжетно-рольових, дидактичних іграх, при цьому формуються вміння користуватися схемами, інструкціями, кресленнями; розвивається логічне мислення.

Lego-технології дозволяють у повному обсязі реалізувати застосування сучасних інформаційних і комунікаційних технологій для розвитку навичок спілкування, творчих здібностей, для вирішення пізнавальних, практичних, дослідницьких і комунікативних завдань.

Підвищується рівень винахідницької та творчої активності. Здобувачі освіти стають суб'єктами, які можуть творити. І якщо ми хочемо бачити своїх дітей всебічно розвиненими, творчо вільними особистостями, то, вступаючи в контакт з ними, повинні вміти зрозуміти їхні мотиви та потреби й уміло спрямовувати хід їх розвитку.

Важливо, що методика «Шість цеглинок» покликана сприяти не лише розвитку компетентностей в учня початкової школи, а і становленню вчителя

нової школи, який прагне відійти від педагогіки однієї правильної відповіді, розширює його функції та стимулює до саморозвитку. Цей інструмент надає можливість і простір педагогові змінити роль педагога-виконавця на педагога-дизайнера. Взаємне зростання та взаємозбагачення вчителя та молодших школярів під час роботи з цеглинками Lego забезпечить впевненість обох у завтрашньому дні, навчить ставити перед собою цілі та будувати алгоритм їх досягнення, що стане запорукою та водночас передумовою, стимулом до навчання впродовж життя [37].

Підготовка вчителів початкових класів за концепцією Нової української школи здійснювалася на базі опорного закладу Михайлівський НВК ім. О. Т. Слободчикова Вільнянського району Запорізької області. В методичних семінарах брали участь вчителі третіх та четвертих класів із Люцернянського НВК, Соколівського НВК, Вільно-Андріївського НВК Михайлівської ОТГ у кількості 12 осіб. Семінари проводилися протягом 3-х днів тривалістю по 60 хв. Програма семінару включала теоретичну та практичну частини.

Метою методичного семінару було:

- 1) ознайомити учасників семінару з різноманітністю методів та форм роботи з LegoDuplo;
- 2) застосовувати творчий підхід у використанні шести цеглинок у концепції Нової української школи;
- 3) створити на семінарі умови для актуалізації суб'єктивного досвіду, ускладнення і збагачення цього досвіду;
- 4) сприйняти гру по-новому та по-іншому переосмислити процес навчання;
- 5) удосконалити вміння практично застосовувати безмежний світ цеглинок LegoDuplo;
- 6) розвивати навички самоаналізу.

Завданням методичного семінару було:

1) навчити вчителів практично застосовувати отримані теоретичні знання у навчально-виховному процесі;

2) створити «скарбничку допомоги» для креативних вчителів.

На семінарі були використані такі обладнання й матеріали:

- презентація, доповідь, відеоматеріали;
- матеріали для практичних завдань;
- набори конструкторів LegoDuplo.

План методичного семінару:

Перший день – теоретична частина. Учасники познайомилися з історією виникнення LEGO, переглянули мультфільм « The LEGO Story», ознайомилися з Меморандумом про взаємодію, який підписали Міністерство освіти і науки та The LEGO Foundation та зі словником LEGO термінів, розглянули методичний посібник «Гра по-новому, навчання по-іншому», переглянули презентацію «Використання LEGO на уроках у 1 класі».

Другий день – практична частина. Учасники семінару практично ознайомилися із вправами, які можна використовувати під час проведення «ранкового кола», на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ»; працювали разом та в групах.

Третій день – практична частина. Учасники практично ознайомилися із вправами, які можна застосовувати на уроках математики та навчання грамоти; виконували запропоновані вправи та творчі завдання в група та парах; створили «скарбничку допомоги».

Кожний день семінару розпочинався з «ранкового кола», на якому учасники познайомилися, озвучили свої сподівання від семінару, побажання своїм колегам, обмінялися враженнями від наших зустрічей.

Хід семінару (день 3)

Спільним гаслом семінару було: «Учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно, обов'язково досягне успіху».

I. «Ранкове коло»

1. Вправа «Привітайся та поділися усмішкою»

Мета: привітатися з кожним учасником, налаштувати усіх на позитивний лад, показати методику проведення вправи.

Основні завдання:

- 1) Зібрати учасників семінару на килимі у колі.
- 2) Кожен учасник бере дві цеглинки (будь-якого кольору), які тримають по одній у кожній руці.
- 3) Перший учасник вітається із сусідом справа (по-різному, наприклад, «Добрий день», «Привіт», «Радий тебе бачити», «Hello») і «ділиться посмішкою», торкаючись своїми цеглинками з цеглинками іншого учасника.

2. Вправа «Очікування»

Мета: підвищення довіри учасників один до одного, сприяння згуртованості групи.

Основні завдання:

- 1) Учасники сидять у колі, всередині якого зображено сонечко без промінчиків.
- 2) Запропонувати кожному висловити свої очікування щодо сьогоденного семінару.
- 3) Після чого учасники викладають башту з цеглинок навколо сонця у вигляді променів.

II. Застосування Lego-цеглинок під час вивчення математики та навчання грамоти (Додаток А)

III. Фізкультхвилинки з Lego (Додаток Б)

IV. Творчі завдання.

1. Вправа «Давайте спробуємо»

Мета: розвиток творчих здібностей учасників семінару.

Основні завдання:

- 1) Кожна група складає своє завдання-вправу або фізкультхвилинку із застосуванням Lego-цеглинок.
- 2) Кожна група по черзі проводить з іншими групами складені вправи.
 1. Створення «скарбнички допомоги» для креативних вчителів.

– Якщо у тебе є яблуко і у мене є яблуко і ми помінялися – у кожного з нас залишилося по яблуку. Якщо у тебе є цікава ідея і у мене є ідея і ми обмінялися – у кожного з нас буде вже по дві ідеї. Уявіть собі ситуацію, коли кожен поділиться своїм досвідом, якими при цьому ми станемо багатими. Поділіться своїм досвідом з групою (учасники семінару діляться своїм досвідом).

V. Рефлексія

Вправа «Мої враження»

Мета: розвиток саморефлексії.

Основні завдання:

- 1) Зібрати учасників у колі.
- 2) Запропонувати обрати одну цеглинку (на вибір).
- 3) Учасники по черзі діляться своїми враженнями від методичного семінару.
- 4) Під час обміну вражень кожен з учасників «надіває» свою цеглинку на інші, попередньо передані.
- 5) Утворена башта символізує досягнення вершини знань.

«Шість цеглинок» – це не фіксований набір завдань та інструкцій, а відкрита система, яка стимулює навчального процесу робити відкриття, досліджувати, експериментувати, шукати власні відповіді на проблемні ситуації, ставити цілі та розробляти план дій, творити та імпровізувати досхоchu.

Отже, методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок» відкриває нові можливості при організації освітнього середовища не лише у початковій школі, на основі змін, передбачених Концепцією Нової української школи, а й при підготовці вчителів молодших класів до роботи в умовах Нової української школи.

Робота викладача за цією методикою повинна бути спрямована на досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали цілям розвитку особистості здобувача освіти та сучасним вимогам суспільства.

У другому розділі ми визначити й проаналізувати сучасні методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх вчителів. В Україні, як і в інших країнах світу, істотною ознакою сучасного етапу розвитку вищої освіти є впровадження ідей компетентнісного підходу. Даний підхід передбачає поступову перебудову домінуючої освітньої парадигми з переважною трансляцією знань та формуванням умінь і навичок на створення ефективних умов для активного, свідомого й цілеспрямованого опанування майбутнім фахівцем комплексом життєвих і професійних компетентностей, які забезпечать йому успішну, результативну, ефективну життєдіяльність у мінливих умовах сучасного інформаційно-насиченого та комунікаційно-мобільного середовища. Компетентність виступає як ідея, як еталон якісної підготовки майбутнього фахівця. У сучасних умовах змінюється формула мети: із «знання – уміння – навички – формування світогляду» на «знання – уміння – професійні компетентності». Компетентність постає як інтегрований результат освіти, присвоєний особистістю.

Програма гуманізації сучасної освіти пов'язана з головною ідеєю – особистісно-орієнтованим підходом у навчально-виховному процесі. Тому постає необхідність перегляду змістового, організаційного й управлінського компонентів цього процесу у зв'язку з їх впливом на розвиток особистості та підвищення якості освіти. Гуманізацію навчально-виховного процесу сьогодні розглядають як відмову від авторитарної педагогіки з її педагогічним тиском на особистість, такої, що заперечує можливість становлення демократичних відносин між викладачем та студентом.

Діяльнісний підхід передбачає оволодіння студентами системою професійних педагогічних знань, умінь і навичок виконання різноманітних функцій, видів педагогічної діяльності (проектувальної, конструктивної, гностичної, комунікативної, організаційно-управлінської та ін.).

При підготовці вчителя початкових класів до використання в навчальному процесі інформаційних технологій необхідно застосовувати й інші підходи: культурологічний, синергетичний, етнопедагогічний, творчий підходи.

До професійної підготовки майбутніх вчителів потрібно застосовувати і інформаційний підхід, який істотно впливає на прискорений розвиток науки, освіти, техніки, відіграє значну роль у процесах виховання й навчання, культурного спілкування між людьми, а також в інших соціальних галузях.

На сьогодні є проблема впровадження практично-діяльнісного, інтегрованого підходів організації освітньої діяльності учнів, наприклад, використання освітнього потенціалу гри з Lego та методики компетентнісного навчання «Шість цеглинок». Щоб підготувати учителя початкових класів до практичної роботи в НУШ, у закладах вищої освіти, де вони здобуватимуть спеціальність, навчальні класи повинні будуть облаштовані з усім необхідним обладнанням, за прикладом тих, які вже є у школах.

Проаналізувавши основні напрямки розвитку вищої педагогічної освіти в Україні на основі прийнятих нормативних документів, розглянули педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів. Умови створюють саме те середовище, в якому необхідні явища, процеси виникають, існують і розвиваються. До педагогічних умов учені відносять такі, які свідомо створюються у навчально-виховному процесі ЗВО та повинні забезпечити найефективніше формування і протікання необхідного процесу.

Перед викладачами стоїть завдання створити такі педагогічні умови підготовки студентів, за яких вони з перших кроків самостійної професійної діяльності вже умітимуть виявляти знання, систему вмінь, що визначають рівень професійної компетентності майбутнього фахівця, і є основою професіоналізму як здатності людини ефективно і якісно здійснювати певний вид діяльності.

Спираючись на вимоги Нової української школи і враховуючи умови і показники підготовки майбутніх вчителів у ЗВО, ми виокремили наступні педагогічні умови, які, на думку багатьох науковців, сприятимуть підвищенню якості підготовки майбутнього вчителя початкових класів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності: відбір навчального матеріалу з урахування їхніх потреб та інтересів; формування і підтримання мотивації

досягнень студентів у навчальній діяльності; залучення до різних видів професійної діяльності; використання активних методів навчання, різноманітних форм, методів і засобів контролю та оцінювання знань, умінь і навичок студентів; формування адекватної самооцінки результатів навчання, навичок і умінь рефлексивної діяльності.

У процесі викладання педагогічних дисциплін викладачі повинні використовувати різноманітні методи; забезпечувати спрямованість кожного навчального предмета, цілісного педагогічного процесу на підготовку студентів до інноваційної діяльності, до використання педагогічних технологій. Ця умова передбачає необхідність відбору змісту навчального матеріалу, а саме збагачення змісту дисциплін циклу професійної та практичної підготовки системою понять та теоретичних знань із основ педагогічних інноваційних технологій, озброєння студентів системою умінь практичного використання педагогічних технологій.

Наступною педагогічною умовою є залучення студентів до практичної професійно-педагогічної діяльності. Практика студентів спрямована на закріплення теоретичних знань, набуття і вдосконалення практичних умінь та навичок, формування професійної компетенції щодо реалізації державних стандартів, а це в свою чергу дає можливість стверджувати, що педагогічна практика є повноцінною складовою педагогічної освіти. Педагогічну практику потрібно розглядати не тільки як важливий засіб підготовки фахівців, як складову їх професійної підготовки та як організаційну форму, але ще як провідний фактор саморозвитку, формування індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності, вдосконалення рівня професійності та педагогічної майстерності майбутніх педагогів.

Наступною умовою успішної підготовки майбутніх вчителів початкових класів є вироблення у студентів потреби в постійному професійному самовихованні та самоосвіті, вміння особисто удосконалюватися, розвивати свої розумові здібності, використовувати новітні досягнення психолого-педагогічної науки.

Організація нового освітнього простору є ще однією умовою для підготовки сучасного вчителя. Адже лише в новому просторі, із новими засобами навчання можна вдало впроваджувати новітні педагогічні технології. Для того, щоб студент міг будувати власну діяльність на основі цих педагогічних технологій, необхідно, щоб він був реальним учасником такого процесу.

Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок» вже впроваджується у школах України. Тож цю методику вкрай необхідно застосовувати і при підготовці майбутніх фахівців початкової освіти. Оскільки «Шість цеглинок» – це не фіксований набір завдань та інструкцій, тому можна будь-яке завдання адаптувати відповідно до віку, вмінь та потреб конкретного здобувача освіти. Завдання з Lego може інтегруватися у будь-який вид діяльності та форму роботи, оскільки даний інструмент носить міждисциплінарний характер, то, відповідно, їх можна застосовувати і на заняттях при підготовці майбутніх вчителів початкових класів. Застосовуючи освітній набір на заняттях в університеті, майбутній фахівець може ознайомитися з вправами та завданнями з Lego і легко застосувати їх у подальшій роботі з дітьми.

ВИСНОВКИ

Відповідно до першого завдання було розглянуто та проаналізовано Концепцію «Нова українська школа», її мету і головні компоненти.

Переглянувши всі зміни, які відбуваються в освіті, проаналізувавши Концепцію Нової української школи, прийшли до висновку, що новій школі потрібен новий сучасний учитель, який стане агентом змін: орієнтуватиметься на учня НУШ, працюватиме на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. Сучасний вчитель повинен володіти основними індивідуально-особистісними та професійно-діяльнісними якостями, які прописані у Типовій освітній програмі.

Сучасна початкова освіта характеризується системними змінами, пов'язаними з реалізацією Концепції нової української школи. Цей процес актуалізує потребу у створенні випереджувальної системи професійної підготовки майбутніх вчителів, здатних працювати в нових умовах.

Сучасний етап розбудови початкової освіти підвищує вимоги до підготовки вчителів початкової школи з акцентуацією на їхню професійну компетентність. Від компетентного вчителя з активною педагогічною позицією, здатного забезпечити самостійне прийняття освітніх інновацій, що значною мірою становлять зміст педагогічної діяльності, можна буде очікувати високих результатів впровадження нововведень, передбачених Концепцією.

Відповідно до другого завдання було охарактеризовано сучасного вчителя Нової української школи.

Сучасний педагог має постійно працювати над удосконаленням професійних навичок, бути допитливим та небайдужим до змін. Без постійного навчання, професійного розвитку педагог не зможе працювати з дітьми відповідно до вимог сьогодення. Зусилля всіх освітян сьогодні спрямовано на удосконалення якості освіти. Ключовим питанням цієї якості є впровадження ефективних змін у навчальних закладах, реалізувати які може лише

компетентний педагог, який готовий до впровадження нового, прагне постійно вдосконалюватися, працює над власним професійним розвитком.

Творчий потенціал виявляється найкращим показником сформованості професійної компетентності фахівця в галузі педагогіки, оскільки являє собою не лише сукупність педагогічних знань, а й їх значну системність, здатність орієнтуватись у змінних умовах освітнього середовища, оперувати необхідними педагогічними категоріями.

Крім того, творчий потенціал педагога включає також володіння практичними вміннями та навичками, здатністю обирати та комбінувати педагогічні методи, форми та технології в залежності від педагогічної проблеми, здатністю прогнозувати розвиток подій, передбачати результати власної педагогічної діяльності, що й необхідно сучасному вчителю.

Особистісно-орієнтована парадигма висуває високі вимоги до загальної та професійної підготовки педагогічних кадрів, здатних до самонавчання, самовдосконалення й саморозвитку упродовж життя, які зможуть знаходити ефективні шляхи для вирішення конкретних завдань навчання, виховання і розвитку молодших школярів.

Динаміка розвитку та реорганізації освітнього процесу нашої держави сприяє формуванню системи підготовки педагогів, висуваючи нові вимоги щодо рівня їх компетентності.

Третім завданням було розглянути та проаналізувати основні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів.

Методологічною основою оновлення змістового наповнення навчальних планів підготовки студентів служить гуманістична особистісно-орієнтована парадигма освіти, яка націлена на впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес. Тому зміст підготовки майбутніх вчителів має бути зорієнтованим на освіту, виховання і розвиток творчої особистості.

Введення в теорію і практику освіти мотиваційної компетентності як педагогічного поняття дозволяє побачити в розвиваючій функції педагогічного процесу додаткову спрямованість – на здібності та вміння людини в галузі

мотивації навчання, особливо на здатності пізнавати, оцінювати і здійснювати саморозвиток мотивації.

Таким чином, сучасний етап розвитку вищої освіти України характеризується впровадженням компетентнісного підходу та створенням дієвих механізмів його реалізації. Мотиваційна компетентність нами розглядається як складне, динамічне, цілісне утворення, що виражається в сформованості позитивного емоційного ставлення до учіння та майбутньої професійної діяльності, інтересу до професії вчителя початкових класів, схильності займатися нею, усвідомленні мотивів учіння, бажання досягнути успіху, підвищувати власний освітній рівень. З'ясовано, що на сьогодні відсутній єдиний підхід науковців до відбору компонентів структури мотиваційної компетентності вчителя початкових класів. Структура мотиваційної компетентності періодично видозмінюється, корегується у зв'язку зі стрімким розвитком науки і практики. Установлено, що мотиваційна компетентність впливає на якість, успішність та ефективність реалізації майбутньої професійної діяльності вчителя початкової школи. Розуміння суті й структури мотиваційної компетентності вчителя початкових класів слугуватиме обґрунтуванню ефективних шляхів її формування та вдосконалення. Перспективи подальших досліджень полягають у розкритті психолого-педагогічних умов формування мотиваційної компетентності майбутнього фахівця початкової освіти засобами ІКТ.

На думку багатьох науковців, ефективність процесу професійної підготовки майбутніх педагогів залежить від змісту навчального матеріалу, його структури й організації. Випускники вищого педагогічного навчального закладу мають оволодіти сучасними теоретичними знаннями, здобути ґрунтовні практичні навички, набути творчих якостей та високої професійної майстерності. Вирішення цих завдань потребує застосування нових принципів побудови навчальних предметів, організації нового способу засвоєння знань, переструктурування навчальної діяльності.

Вважаємо, що для викладачів вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку вчителів початкових класів, актуальним є перегляд навчальних програм та внесення змін у їх змістове наповнення. Застосування особистісно орієнтованого підходу сприятиме передусім утвердженню якісно нових відносин між викладачами та студентами. Тому важливо налагодити таку систему роботи викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, яка забезпечувала б керівництво індивідуальною роботою студентів, спрямованою на творчий пошук, на участь у проектній діяльності. Такі підходи сприятимуть самовдосконаленню студентів шляхом поглиблення знань, виявлення власного потенціалу, а отже, реалізації своїх можливостей.

Реформування системи вітчизняної освіти передбачає об'єднання інтелектуальних та емоційних зусиль педагогів різних освітніх ступенів та ланок освіти; створення різноманітних цільових (проектних) груп; підвищення ролі мотиваційного аспекту професійної діяльності педагогічних працівників, їх причетність до визначення стратегічних і тактичних основ діяльності закладу освіти. Реалізація стратегії залежить від компетентності педагогів, їхньої майстерності і конкурентних можливостей.

У сучасних умовах змінюється формула мети: із «знання – уміння – навички – формування світогляду» на «знання – уміння – професійні компетентності». Компетентність постає як інтегрований результат освіти, присвоєний особистістю.

Програма гуманізації сучасної освіти пов'язана з головною ідеєю – особистісно-орієнтованим підходом у навчально-виховному процесі. Тому постає необхідність перегляду змістового, організаційного й управлінського компонентів цього процесу у зв'язку з їх впливом на розвиток особистості та підвищення якості освіти. Гуманізацію навчально-виховного процесу сьогодні розглядають як відмову від авторитарної педагогіки з її педагогічним тиском на особистість, такої, що заперечує можливість становлення демократичних відносин між викладачем та студентом.

Діяльнісний підхід передбачає оволодіння студентами системою професійних педагогічних знань, умінь і навичок виконання різноманітних функцій, видів педагогічної діяльності (проектувальної, конструктивної, гностичної, комунікативної, організаційно-управлінської та ін.).

При підготовці вчителя початкових класів до використання в навчальному процесі інформаційних технологій необхідно застосовувати й інші підходи: культурологічний, синергетичний, етнопедагогічний, творчий підходи.

До професійної підготовки майбутніх вчителів потрібно застосовувати і інформаційний підхід, який істотно впливає на прискорений розвиток науки, освіти, техніки, відіграє значну роль у процесах виховання й навчання, культурного спілкування між людьми, а також в інших соціальних галузях.

В ході написання роботи ми дійшли висновку, що сучасні методологічні підходи в підготовці майбутнього вчителя Нової української школи є вирішальними для наукового обґрунтування ефективної професійної підготовки.

Відповідно до четвертого завдання було розглянуто педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів. Умови створюють саме те середовище, в якому необхідні явища, процеси виникають, існують і розвиваються. До педагогічних умов учені відносять такі, які свідомо створюються у навчально-виховному процесі ЗВО та повинні забезпечити найефективніше формування і протікання необхідного процесу.

Перед викладачами стоїть завдання створити такі педагогічні умови підготовки студентів, за яких вони з перших кроків самостійної професійної діяльності вже умітимуть виявляти знання, систему вмінь, що визначають рівень професійної компетентності майбутнього фахівця, і є основою професіоналізму як здатності людини ефективно і якісно здійснювати певний вид діяльності.

Спираючись на вимоги Нової української школи і враховуючи умови і показники підготовки майбутніх вчителів у ЗВО, ми виокремили наступні педагогічні умови, які, на думку багатьох науковців, сприятимуть підвищенню

якості підготовки майбутнього вчителя початкових класів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності: відбір навчального матеріалу з урахування їхніх потреб та інтересів; формування і підтримання мотивації досягнень студентів у навчальній діяльності; залучення до різних видів професійної діяльності; використання активних методів навчання, різноманітних форм, методів і засобів контролю та оцінювання знань, умінь і навичок студентів; формування адекватної самооцінки результатів навчання, навичок і умінь рефлексивної діяльності.

У процесі викладання педагогічних дисциплін викладачі повинні використовувати різноманітні методи; забезпечувати спрямованість кожного навчального предмета, цілісного педагогічного процесу на підготовку студентів до інноваційної діяльності, до використання педагогічних технологій. Ця умова передбачає необхідність відбору змісту навчального матеріалу, а саме збагачення змісту дисциплін циклу професійної та практичної підготовки системою понять та теоретичних знань із основ педагогічних інноваційних технологій, озброєння студентів системою умінь практичного використання педагогічних технологій.

Наступною педагогічною умовою є залучення студентів до практичної професійно-педагогічної діяльності. Практика студентів спрямована на закріплення теоретичних знань, набуття і вдосконалення практичних умінь та навичок, формування професійної компетенції щодо реалізації державних стандартів, а це в свою чергу дає можливість стверджувати, що педагогічна практика є повноцінною складовою педагогічної освіти. Педагогічну практику потрібно розглядати не тільки як важливий засіб підготовки фахівців, як складову їх професійної підготовки та як організаційну форму, але ще як провідний фактор саморозвитку, формування індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності, вдосконалення рівня професійності та педагогічної майстерності майбутніх педагогів.

Ще однією умовою успішної підготовки майбутніх вчителів початкових класів є вироблення у студентів потреби в постійному професійному

самовихованні та самоосвіті, вміння особисто удосконалюватися, розвивати свої розумові здібності, використовувати новітні досягнення психолого-педагогічної науки.

Остання умова, яку виділили – організація нового освітнього простору із технікою і новими засобами навчання, щоб за допомогою цих засобів викладачі ЗВО могли впроваджувати новітні педагогічні технології, методики в навчально-виховний процес при підготовці майбутніх вчителів НУШ. Для того, щоб студент міг будувати власну діяльність на основі цих педагогічних технологій, необхідно, щоб він був реальним учасником такого процесу.

Підготовку вчителів початкової школи до реформування Нової української школи та впровадження інноваційних технологій ми розглядаємо як багатогранний навчально-пізнавальний процес, спрямований на оволодіння майбутніми фахівцями професійними знаннями, вміннями, навичками та на якісний рівень його готовності як учителя до проектування дидактичних технологій у навчання здобувачів освіти початкової школи під час вивчення різних навчальних предметів.

Отже, під педагогічними умовами ми розуміємо сукупність взаємозалежних елементів освітнього середовища – факторів, що визначаються й усвідомлюються учасниками педагогічної взаємодії, реалізуються в навчально-виховному процесі ЗВО, спонукають викладачів і студентів до активізації власної діяльності з метою оптимізації професіогенезу майбутніх спеціалістів і спричиняють підвищення ефективності процесу професійної підготовки людей з вищою освітою. Знання і дотримання кожним викладачем ЗВО педагогічних умов підвищує ефективність підготовки майбутніх вчителів початкових класів до викладання в Новій українській школі.

П'ятим завданням було розробка вправ та проведення методичного семінару для вчителів початкових класів з використанням Lego-технологій.

Сучасному вчителеві нової української школи задля того, щоб навчати молодших школярів активно-пошуковими, діяльнісними методами навчання, потрібні матеріали, з якими зможе він працювати, потрібно вміти конструювати

освітнє середовище. Важливим у контексті зазначеного, є оволодіння майбутнім вчителем початкової школи методикою компетентнісного навчання «Шість цеглинок», котра передбачає використання конструктора Lego. Відповідно до листа МОН України No 1/9-652 від 01.12.2017 «Щодо запровадження ігрових та діяльнісних методів навчання в освітній процес початкових класів», нова українська школа спрямована на реалізацію ігрових та діяльнісних методів навчання у початкових класах.

Конструктори Lego використовуються при вивченні різних предметів. Кожне завдання з освітнім конструктором Lego – це цілий комплекс не лише для розвитку мислення, мовлення, уваги, а й механізм розвитку оперативної пам'яті, самоконтролю та ментальної (когнітивної) гнучкості, що вкрай необхідні для навчання не лише у школі чи ЗВО, а й протягом усього життя.

Методика «Шість цеглинок» покликана сприяти не лише розвитку компетентностей в учня початкової школи, а і становленню вчителя нової школи, який прагне відійти від педагогіки однієї правильної відповіді, розширює його функції та стимулює до саморозвитку. Цей інструмент надає можливість і простір педагогові змінити роль педагога-виконавця на педагога-дизайнера. Взаємне зростання та взаємозбагачення вчителя та молодших школярів під час роботи з цеглинками Lego забезпечить впевненість обох у завтрашньому дні, навчить ставити перед собою цілі та будувати алгоритм їх досягнення, що стане запорукою та водночас передумовою, стимулом до навчання впродовж життя.

Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок» вже впроваджується у школах України. Тож цю методику вкрай необхідно застосовувати і при підготовці майбутніх фахівців початкової освіти. Оскільки «Шість цеглинок» – це не фіксований набір завдань та інструкцій, тому можна придумувати і підлаштовувати завдання до будь-якого предмета і здобувачів освіти будь-якого віку.

Запропоновані вправи та завдання з Lego будуть корисними не лише під час вивчення методик викладання предметів початкової школи в

педагогічному університеті чи коледжі, а й подальшій роботі майбутніх вчителів.

Для ефективної підготовки майбутніх вчителів Нової української школи, пропонуємо якомога більше використовувати «Шість цеглинок» на заняттях у ЗВО та впровадити методичні семінари та серію майстер-класів щодо використання Lego-технологій.

Навчання в педагогічному ЗВО повинно орієнтуватись не тільки на предмет, що вивчається, але й на особистість студента, його індивідуальні особливості, потреби та інтереси. Це створює атмосферу співробітництва й зумовлює потребу діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукає до обміну думками, враженнями, досвідом. В організації навчання відбувається зміщення акценту з домінування окремих форм і методів навчання на визнання їх плюралізму, переваги творчої ініціативи, конструювання «ситуації успіху», «ситуації вибору», самоаналізу, самооцінки, самопізнання, самовираження, самореалізації. Саме така постановка питання дає можливість студентам спостерігати, а пізніше самим використовувати, такі прийоми та методи роботи, які впливають на формування пізнавального інтересу як у студентів, так і у молодших школярів.

Сьогодні багато науковців і педагогів усього світу працюють над тим, щоб удосконалити професійну підготовку майбутніх учителів і посилити роль учителя в суспільстві. Одним із важливих чинників цього є визначення вимог до майбутніх вчителів, до їх професійної підготовки, яка повинна бути орієнтована на багатогранну майбутню професійну діяльність. Професійна підготовка майбутніх учителів повинна мати на меті не тільки засвоєння студентами сучасних знань із загальнопрофесійних і фахових дисциплін, виховання високоосвіченої, культурної, гармонійно розвиненої особистості, а й пропагувати ідеї інклюзивної освіти, здоров'язберігаючого та ціложиттєвого навчання, освіти в інтересах сталого розвитку, компетентнісного підходу, демократії, створення єдиної зони європейської освіти, толерантності.

Підвищені вимоги до майбутніх учителів якраз і виявились тією рушійною силою, які стоять в основі реформування системи професійної підготовки та використання нових стратегій навчання, які найкращим чином відповідали б сьгоднішнім реаліям на ринку праці. В якісному удосконаленні трудових ресурсів першочергову роль відіграє поліпшення професійно-кваліфікаційного складу кадрів. Воно має супроводжуватися формуванням матеріально-речового базису виробництва, зумовленим як змінами в економіці, так і впровадженням до її складової досягнень науково-технічного прогресу, та забезпечувати на кожному рівні соціально-економічного розвитку відповідність матеріального й особистісного елементів продуктивних сил.

Професійна компетентність формується як результат розвитку професійних якостей особистості: пам'яті, логічного мислення, рефлексії, організованості, акуратності і пунктуальності, емоційної стійкості, уваги, допитливості, рішучості, комунікабельності. Розвиток цих основних якостей у поєднанні зі стійкою системою моральних цінностей слугує основою формування компонентів, необхідних для вчителів не лише початкової школи.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів окресленої проблеми. Перспективним напрямом дослідницької діяльності вважаємо розробку системи формування інформаційно-методичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арабаджи-Донець Л. І. Компетентнісний підхід в сучасній освіті. *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Мелітополь, 14-16 червня 2018 р.) Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. С. 21–23.
2. Артикуца Н. В. Освітні інновації у контексті євроінтеграційних процесів. *Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору* : моніторинг якості освіти. Київ : Гнозис, 2007. С. 15–23.
3. Біда О. А. Сучасні освітні реформи в Україні: виклики та перспективи. *Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення нової української школи* : збірник тез міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2 грудня 2016 р.) Київ, 2016. С. 15–20.
4. Бунчук О. В., Єрмак Ю. І. Нова українська школа: історія та сучасність. *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи* (Мелітополь, 14-16 червня 2018 р.) Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. С. 42–45.
5. Ваколя Т. І. До проблеми професійної компетентності вчителя початкової школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 34. С. 48–51.
6. Вінник Т. О. Педагогічні умови культурологічної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2016. № 8(4). С. 58–62
7. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». *Наукові публікації. Педагогічний пошук*. 2017. № 2 (94). С. 3–6
8. Вітюк І. С. Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів до застосування сучасних педагогічних технологій. *Збірник наукових праць*

- Херсонського держ. ун-ту. Педагогічні науки.* 2017. Вип. LXXV. Т. 3. С. 25–28
9. Гарбузенко Л. В. Діяльнісний підхід у становленні майбутніх учителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* 2010. № 6 (193), ч. II. С. 23–28.
 10. Голубова Г. В. Педагогічні умови розвитку обдарованості студентів. URL: http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/2_105345.doc.htm (дата звернення: 24.07.2019).
 11. Гра по-новому, навчання по-іншому : методичний посібник / упоряд. О. Рома. Київ. 2018. 44 с.
 12. Данильченко С. В. Сутність професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. *Наукові праці ДонНТУ.* 2013. № 2 (14). С. 68–74.
 13. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: http://www.uazakon.com/documents/date_5x/pg_irwjos.htm (дата звернення: 23.07.2019).
 14. Дорошенко С. І. Основні вимоги, риси, функції сучасного вчителя початкової школи. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю. Бердянськ, 2018. С. 57–60.
 15. Жалдак М. І., Рамський Ю. С., Рафальська М. В. Модель системи соціальнопрофесійних компетентностей вчителя інформатики. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*: зб. наук. праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. № 14. С. 5–12.
 16. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.
 17. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія. Черкаси : Вид-во від ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2008. 608 с.

18. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2008. 238 с.
19. Калита Н. О. Підготовка вчителя початкової школи в контексті сучасних освітніх парадигм. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 14, С. 265–265.
20. Карась М. В. Модернізація процесу навчання введенням нових педагогічних технологій. *Наукові записки сучасних вчених*: матеріали ХХІІІ міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 26 жовтня 2018 р.). Вінниця, 2018. С. 54–58.
21. Клименюк Ю. М. Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи : дис.... канд. пед. наук: 13.00.09. Житомир, 2009. 258 с.
22. Конференції НУШ. *МДПУ*. URL: <https://mdpu.org.ua/universitet/struktura-universitetu/tsentr-neperernovnoho-profesijnogo-roz/retrospektiva-podij-v-universiteti-shhodo-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli/konferentsiyi-nush> (дата звернення: 10.08.2019)
23. Концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти / редкол. : Л. В. Банашко, О. М. Севастьянова, Б. С. Крищук, С. І. Тафінцева. URL: <http://www.kgra.km.ua> (дата звернення: 14.07.2019)
24. Коробова І. В. Формування інформаційно-методичної компетентності майбутнього учителя фізики. *Інформаційні технології в освіті*. 2011. Вип. 9. С. 163–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2011_9_22 (дата звернення: 21.07.2019).
25. Коробченко А. А. Проблеми особистісно орієнтованого навчання у вищих навчальних закладах. URL: http://bdpu.org/scientific_published/2005/pedagogs_4_2005/1 (дата звернення: 22.07.2019).
26. Костікова І. І. Сучасні методологічні підходи професійної підготовки вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогіка*,

- психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* 2008. № 8. С. 79–83.
27. Котубей В. Ф. Основні напрями професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічні науки: реалії та перспективи. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова.* 2018. Вип. 61. С. 151–154.
28. Коцан І. Професійна підготовка сучасного учителя: проблеми і орієнтири. URL: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/profesiyna-pidgotovka-suchasnogo-uchitelya-problemi-i-oriiientiri> (дата звернення: 25.07.2019).
29. Крамаренко А. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти: матеріали II Всеукр. наук.-прак. інтернет-конф.і з міжнар. участю.* Бердянськ, 2018. С. 12–17.
30. Ляшенко О. І., Мальований Ю. І. На шляху до Нової української школи : концептуальні засади і виклики. *Педагогіка і психологія.* 2017. №3. С. 5–12.
31. Маценко Н. В. Про підходи до навчання у Новій українській школі. Роздуми вчителя пілотного класу. *Науково-методичний журнал. Педагогічний вісник.* 2018. №1 (91). С. 11–12
32. Меморандум між МОН та THE LEGO FOUNDATION. *Освітній портал op.ua.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-pershi-klasi-v-ukrayini-bezkoshtovno-otrimayut-nabori-lego-memorandum-mizh-mon-ta-lego-foundation> (дата звернення: 12.08.2019).
33. Нова українська школа : Концепція нової української школи / упоряд. Л. Гриневич. Київ, 2016. 40 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova_ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 19.06.2019).
34. Нова українська школа : poradnik dla vchitelya / za zag. red. H. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
35. Нос Л. С. Проблеми підготовки вчителя в сучасній педагогічній науці. *Науковий вісник Мукачівського держ. ун-ту. Педагогіка та психологія.* 2016. Вип. 2(4). С. 92–96.

36. Олефіренко Н. Особливості підготовки сучасного вчителя початкової школи. URL: <http://www.kspu.kr.ua/ua/ntmd/konferentsiy/3-mizhnarodna-internetkonferentsiia> (дата звернення: 22.06.2019).
37. Паламарчук В. М. Педагогічні технології навчання в умовах Нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 60–66.
38. Пермінова Л. А. Вчитель інноваційного типу як результат якісної професійно-дидактичної підготовки у ВИШі. *Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкового загальноосвітнього навчального закладу в умовах Нової української школи (1 частина)* : монографічна збірка. Херсон: Айлант, 2018. С. 55–67.
39. Петриченко Л. О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2007. 237 с.
40. Підготовка майбутніх вчителів до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / за ред. О. М. Пехоти. Київ : Вид-во А.С.К., 2003. 240 с.
41. Підготовка майбутніх учителів початкової школи: сучасні виклики : матеріали доповідей Міжнар. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2017 р.). URL: <http://www.pdpu.edu.ua/abiturientam/plannaboru/> (дата звернення: 24.07.2019).
42. Потапова Н. В. Педагогічні умови активізації самостійної діяльності майбутніх учителів початкових класів у процесі навчання : дис... канд. пед. наук : 13.00.09. Харків, 2013. 300 с.
43. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-метод. посіб. Київ : Видавництво А.С.К. 2004. 192 с.
44. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 22.07.2019)
45. Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти : наказ МОН від 15.01.2018 № 36. URL:

<https://imzo.gov.ua/2018/01/16/nakaz-mon-vid-15-01-2018-36-zatverdzhennya-typovoji-osvitnoji-prohramy-orhanizatsiji-i-provedennya-pidvyschennya-kvalifikatsiji-pedahohichnyh-pratsivnykiv-zakladamy-pislyadyplomnoji-pedahohichn/> (дата звернення: 15.07.2019).

46. Проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: <http://osvita.ua/vnz/reform/43883/> (дата звернення: 15.07.2019).

47. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF> (дата звернення: 15.07.2019).

48. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт, Вимоги, План від 21.02.2018 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 15.07.2019).

49. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2745-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.07.2019).

50. Професійний стандарт вчителя початкових класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/yaki-kompetentnosti-znannya-ta-vminnya-povinen-mati-vchitel-pochatkovih-klasiv-zatverdzheno-pershij-v-ukrayini-profesijnij-standart> (дата звернення: 29.09.2019).

51. Радченко М. А. Активізація педагогічних здібностей студентів засобами ігрового моделювання. *Підготовка конкурентоздатного фахівця початкової освіти в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа»* : зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (Луцьк, 25 вер. 2017 р). Луцьк , 2017. С. 75–80.

52. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975 (дата звернення: 11.08.2019).

53. Роль педагогічної практики у підготовці майбутніх учителів до професійної діяльності. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* : зб. наук, праць. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 35. С. 113–119.
54. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. URL: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e (дата звернення: 07.08.2019).
55. Саган О. В. Нова українська школа як спроба реалізації нової освітньої парадигми. *Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи* : зб. матеріалів Всеукр. з міжнар. участю наук.-практ. конф. Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2018. С. 20–22.
56. Скоробогатова М. Р. Моделі підготовки вчителів початкових класів у вищій школі України. URL: http://intellect-invest.org.ua/rus/pedagog_editions_e (дата звернення: 11.08.2019).
57. Смирнова М. Є. Організація навчально-виховного процесу на засадах педагогіки партнерства в умовах реалізації Концепції нової української школи. URL: <http://dniokh.gov.ua/wpcontent/uploads/2017/08/СМИРНОВАppt> (дата звернення: 28.07.2018).
58. Снігур О. М. Формування вмінь використовувати засоби інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності вчителя початкової школи : дис... канд. пед. наук, 13.00.09. Київ, 2007. 335 с.
59. Старєва Г. М. Формування творчої активності майбутніх педагогів. *Науковий вісник Миколаївського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2000. Вип. 3, Т. 1. С. 82–87.
60. Суховірський О. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 303 с.
61. Тивонюк І. В. Професійна компетентність учителя – необхідна умова вдосконалення його педагогічної діяльності. *Проблеми підготовки*

- сучасного вчителя* : зб. наук. праць. Умань : ПП Жовтий О.О., 2010. Вип. 1. С. 150–154.
62. Тихонова Т. В. Особистісно-діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя інформатики. *Наукові праці. Педагогіка*. 2000. Т. 7. С. 102–105.
63. Тищенко Р. С. Яким має бути сучасний вчитель. URL: <https://osvitoria.media/experience/yakym-maye-buty-suchasnyj-vchytel/> (дата звернення: 07.08.2019)
64. Уйсімбаєва Н. В. Проблеми компетентнісного підходу під час підготовки педагогічних кадрів. *Наукові записки. Педагогічні науки*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. Вип. 76. С. 401–411.
65. Хома О. Методична підготовка майбутніх учителів початкових класів URL: http://old.franko.lviv.ua/Pedagogika/periodic/pedos3t/tom1/30_khoma.pdf (дата звернення: 26.07.2018).
66. Черненко Г. М. Інноваційні підходи у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Журнал науковий огляд*. 2016. № 3 (24). URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/816/965> (дата звернення: 26.07.2018).
67. Шиман О. В. Формування основ інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи : дис... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2005. 257 с.
68. Юзик М. А. Тенденції розвитку системи підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах реформування освіти. *Педагогічні науки. Молодий вчений*. 2017. № 8 (48), серпень. С. 314–318.
69. Яким має бути вчитель Нової української школи. *Відділ освіти Великоберезнянської районної державної адміністрації*. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1973-yakim-ma-but-i-vchitel-novo-ukranksko-shkoli?error=1> (дата звернення: 07.08.2018).

70. Elementary School Teacher Education Requirements. *Education Portal : Study.com*. URL: http://study.com/elementary_school_teacher_requirements.html (дата звернення: 21.08.2018).
71. Elementary School Teacher. *U.S. News*. URL: <http://money.usnews.com/careers/best-jobs/elementary-school-teacher> (дата звернення: 21.08.2018).
72. Elementary School Teacher. *U.S. News & World Report LP. Terms and Conditions*. URL: <http://money.usnews.com/careers/best-jobs/elementary-school-teacher> (дата звернення 21.08.2018).

Додаток А

Вправи з цеглинками Lego до уроків математики та навчання грамоти

Вправа 1 «Розташування»

Мета: закріпити уявлення про розташування предметів, вправляти дітей у порядковій лічбі, розвивати увагу.

Здобувачі освіти вчаться: розташовувати предмети у просторі, визначати предмет за номером по порядку, розвивати зв'язне мовлення.

Основні завдання:

1. Запропонувати дітям покласти червону цеглинку посередині, синю – справа, зелену – зліва, жовту – зверху червоної, оранжеву – знизу синьої, блакитну – під зеленою.

2. Запропонувати дітям порахувати цеглинку середнього ряду, називаючи номер по порядку і колір цеглинки. Наприклад, перша – зелена, друга – червона, а третя – синя.

3. Запропонувати дітям продовжити цей ряд цеглинок іншими кольорами, при цьому знову називати номер і колір.

Вправа 2 «Склад числа 4»

Мета: ознайомити дітей з утворенням числа 4, розвивати мислення.

Здобувачі освіти вчаться: визначати і запам'ятовувати склад числа 4.

Основні завдання:

1. Запропонувати дітям покласти перед собою три цеглинки і запитати: «Скільки ще потрібно додати, щоб цеглинок стало чотири?» Діти додають одну цеглинку і приходять до висновку, що $3+1=4$.

2. Запропонувати дітям відсунути дві цеглинки вбік. Порахувати кількість цеглинок справа (2), зліва (2) та разом (4). Діти приходять до висновку, що $2+2=4$.

Таким чином можна вивчати склад чисел (до 6) працюючи індивідуально, (до 12) в парах.

Вправа 3 «Звукова модель»

Мета: закріпити уявлення про голосні та приголосні звуки; навчити позначати їх умовними знаками; розвивати фонематичний слух здобувачів освіти.

Здобувачі освіти вчаться: чути звуки, з яких складаються слова, складати звукові моделі слів.

Основні завдання:

1. Запропонувати дітям покласти перед собою червону, зелену та синю цеглинки.
2. Закріпити уявлення здобувачів освіти про голосні та приголосні звуки.
3. Домовитися умовно позначати червоною цеглинкою голосний звук, синьою – твердий приголосний, зеленою – м'який приголосний.
4. Запропонувати дітям за допомогою цеглинок викласти звукову модель слова.

Вправа 4 «Склади речення»

Мета: розвивати у здобувачів освіти усне зв'язне мовлення, уяву, вміння працювати в групі.

Здобувачі освіти вчаться: добирати слова на запропоновану букву, складати з них зв'язне висловлювання, співпрацювати.

Основні завдання:

1. Запропонувати дітям обрати одну цеглинку будь-якого кольору.
2. Об'єднатися у групи за кольором.
3. Скласти речення, щоб усі слова починалися на першу букву кольору цеглинки групи.
4. Кількість слів у реченні повинно відповідати кількості учасників групи.

Додаток Б

Вправи з цеглинками Lego для проведення фізкультхвилинок

Вправа 1 «Конвеєр»

Мета: згуртування учнівського колективу, активний відпочинок.

Здобувачі освіти вчаться: бути уважними, злагоджено працювати у команді, виконувати інструкції, підтримувати один одного.

Основні завдання:

1. Запропонувати дітям обрати одну цеглинку з будь-якого кольору.
2. Покласти її на праву долоньку.
3. Взяти лівою рукою свою цеглинку і покласти сусідові зліва на праву долоньку (проти часової стрілки)
4. Потрібно, щоб конвеєр працював під рахунок: раз-два і т.д. (можна рахувати з такими словами: «На раз – беремо, на два – кладемо»)

Вправа 2 «Вивчи цеглинку»

Мета: закріплення назв частин цеглинки Lego, розвиток дрібної моторики, розслаблення, відпочинок здобувачів освіти.

Здобувачі освіти вчаться: називати та знаходити відповідні частини цеглинки Lego, робити точковий самомасаж.

Основні завдання:

1. Запропонувати дітям обрати одну цеглинку з будь-якого кольору.
2. Покласти цеглинку в долоньку і закрити очі.
3. Запропонувати дітям іншою (вільною) рукою порахувати кількість штирів по одному, потім попарно.
4. Запропонувати дітям знайти пальчиками заглиблення знизу цеглинок, порахувати їх кількість.
5. Знайти наосліп довгі та короткі бічні сторони.